

Tore Witsø Rafoss

NORDMENNS BIBELBRUK

KIFO Rapport 2017: 1

KIFO

INSTITUTT FOR
KIRKE-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSFORSKNING

Tore Witsø Rafoss

NORDMENNS BIBELBRUK

KIFO Rapport 2017: 1

KIFO Rapport 2017: 1

Rapporten er utgitt av

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Pb. 45 Vinderen, 0319 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

ISBN 978-82-92972-44-1

ISSN 0807-7517

FORORD

Denne rapporten er en analyse av nordmenns bibelbruk basert på foreliggende, kvantitative data, og er et samarbeidsprosjekt mellom Det Norske Bibelselskap og KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning. Pål Ketil Botvar har vært prosjektleder. Botvar har bidratt med å identifisere relevante data og kommet med råd og kommentarer. Tore Witsø Rafoss har systematisert datamaterialet, utført analysene og skrevet rapporten.

Takk til Sunniva E. Holberg og Maria Aase som har bidratt med kommentarer og hjelp i slutfasen av arbeidet.

Oslo, april 2017

Pål Ketil Botvar og Tore Witsø Rafoss

INNHold

FORORD	3
INNHold.....	4
TABELLER	6
FIGURER	6
SAMMENDRAG	7
1 TEMA OG PROBLEMSTILLING	9
1.1 INNLEDNING	9
1.2 RAPPORTENS INNHold	9
2 OVERSIKT OVER FORELIGGENDE DATA OM BIBELBRUK OG BIBELSYN.....	11
2.1 INNLEDNING	11
2.2 OVERSIKT OVER UNDERSØKELSER.....	11
3 PERSPEKTIVER PÅ BIBELBRUK	13
3.1 INNLEDNING	13
3.2 DET NORSKE SAMFUNNET I ENDRING	13
3.3 BIBELN OG SOSIALE KATEGORIER	14
3.4 BIBELN OG ULIKE RELIGIØSE FORESTILLINGER.....	14
4 HVA ER NORDMENNS HOLDNING TIL BIBELN OG HVORDAN HAR DISSE ENDRET SEG OVER TID?	17
4.1 INNLEDNING	17
4.2 LESING AV BIBELN I NORGE 1972–2016	17
4.3 HVORDAN BIBELN LESES OG BRUKES	19
4.4 HVOR MANGE EIER MINST ÉN BIBEL?	19
4.5 HOLDNINGER TIL BIBELN.....	20
4.6 HOVEDPUNKTER.....	22
5 NORSK BIBELBRUK I EN INTERNASJONAL SAMMENHENG	23
5.1 INNLEDNING	23
5.2 BIBELN I SKANDINAVIA	23
5.3 NORSKE BIBELSYN I EN INTERNASJONAL SAMMENHENG	24
5.4 ENDRINGER I BIBELSYN INTERNASJONALT	25
5.5 HOVEDPUNKTER.....	27
6 HVEM LESER BIBELN I NORGE?.....	29
6.1 INNLEDNING	29
6.2 ALDER	29
6.3 INNTEKT.....	30
6.4 BOSTED	31
6.5 UTDANNING	33
6.6 HOVEDPUNKTER.....	35
7 BIBELLESNING OG RELIGIØSE FORESTILLINGER	37
7.1 INNLEDNING	37
7.2 RELIGIØS TRO OG BIBELLESNING.....	37
7.3 RELIGIØSE FORESTILLINGER OG BIBELLESNING	38

7.4	PARTIPREFERANSER OG BIBELLESNING	41
7.5	HOVEDPUNKTER.....	42
8	BIBELN OG RELIGIØS TILKNYTNING	43
8.1	INNLEDNING	43
8.2	RELIGIØS TILKNYTNING.....	43
8.3	TILHØRIGHET OG RELIGIØS AKTIVITET	44
8.4	TANKER OM FREMTIDIG MEDLEMSKAP OG BIBELLESNING	46
8.5	HOVEDPUNKTER.....	47
9	VIDERE FORSKNING PÅ BIBELBRUK.....	49
9.1	INNLEDNING	49
9.2	BEHOV FOR KVALITATIV FORSKNING.....	49
9.3	BEHOV FOR KVANTITATIV FORSKNING	50
10	KONKLUSJON	51
11	LITTERATURLISTE	55
12	APPENDIKS. DETALJERTE OPPLYSNINGER OM BIBELLESNING 1972–2016	57

TABELLER

Tabell 2.1 Oversikt over undersøkelser som inneholder kunnskap om bibelbruk.....	11
Tabell 4.1 Prosent som leser i Bibelen minst én gang i måneden 1987–2009.....	18
Tabell 4.2 Prosent som har lest i Bibelen minst én gang det siste året 1972–2016	18
Tabell 4.3 Hvor og hvordan Bibelen leses	19
Tabell 4.4 Andel som eier en bibel	19
Tabell 4.5 Hvor lenge man har eid en bibel.....	20
Tabell 4.6 Grunner til å lese Bibelen	21
Tabell 4.7 Holdninger til Bibelen 1991–2012	21
Tabell 5.1 Bibellesning i Skandinavia.....	23
Tabell 5.2 Bibelens betydning i Skandinavia	24
Tabell 5.3 Prosent som mener at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud	26
Tabell 6.1 Leser Bibelen fordelt på alder og kjønn 2012.....	30
Tabell 6.2 Leser og eier Bibelen fordelt på alder og kjønn 2016.....	30
Tabell 6.3 Utdanningsnivå, bibellesning og det å eie Bibelen.....	34
Tabell 6.4 Kristen tro og utdanningsnivå.....	35
Tabell 7.1 Religiøs tro og bibellesning	38
Tabell 7.2 Bibellesning og syn på religion	39
Tabell 7.3 Bibellesning og syn på Gud	39
Tabell 7.4 Bibellesning og syn på liv etter døden.....	39
Tabell 7.5 Bibellesning og bibelsyn.....	40
Tabell 7.6 Bibellesning og endringer i syn på Gud	40
Tabell 8.1 Religiøs tilknytning og bibellesning.....	43
Tabell 8.2 Tilhørighet og bibellesning, hele befolkningen.....	45
Tabell 8.3 Tilhørighet og bibellesning, medlemmer av Den norske kirke	45
Tabell 8.4 Deltagelse ved gudstjeneste og andre religiøse møter	46
Tabell 8.5 Tanker om medlemskap og bibellesning blant medlemmer av Den norske kirke	46
Tabell 8.6 Medlemmer av Den norske kirke som oppgir at de har tenkt på å melde seg inn i annet trossamfunn	47

FIGURER

Figur 5.1 Syn på Bibelen i ulike land	25
Figur 6.1 Landsdel og ukentlig bibellesning	31
Figur 6.2 Fylke og ukentlig bibellesning	32
Figur 6.3 Bostedsstørrelse og ukentlig bibellesning.....	33
Figur 6.4 Utdanningsnivå og bibellesning	34
Figur 7.1 Religiøs tro hos de som leser i Bibelen.....	38
Figur 7.2 Bibellesning og partipreferanser	42
Figur 8.1 Religiøs tilhørighet hos de som leser i Bibelen.....	44

SAMMENDRAG

Rapporten er en studie av nordmenns forhold til Bibelen, med utgangspunkt i foreliggende, kvantitativ data. Siden 1970-tallet er det foretatt en rekke datainnsamlinger knyttet til Bibelens plass i det norske samfunn, og rapporten beskriver dette materialet og hvordan det kan analyseres. Den sammenfatter også ulike teoretiske perspektiv som kan brukes for å forstå variasjoner i bibelbruk. Analysene i rapporten kartlegger hvordan nordmenns bibelbruk har endret seg over tid, hvordan denne bibelbruken kan plasseres i en internasjonal sammenheng, hvilke grupper som leser Bibelen i Norge, og hvordan bibellesning henger sammen med religiøse forestillinger og tilknytning til trossamfunn.

Når det gjelder endring over tid, ser vi at andelen som leser i og eier en bibel har sunket. Dette gjelder også andelen som mener at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud. I 2012 mente én av tre dette, mens én av to mente det samme 1991. Tidligere var det slik at flere kvinner enn menn leste i Bibelen, men nå leser kvinner og menn cirka like mye.

I en internasjonal sammenheng er Norge i en mellomposisjon tallmessig når det gjelder hvor mange som mener at Bibelen er Guds ord eller en bok inspirert av Gud. Over tid har det vært en nedgang i Norge i andelen som mener dette, og dette reflekterer en generell nedgangstendens i hele Vest-Europa. I Skandinavia er Norge det landet hvor folk leser mest i Bibelen og hvor Bibelen har størst betydning.

I Norge leser eldre mennesker mer i Bibelen enn yngre, spesielt de over 65 år. Når det gjelder bibellesning er det svært viktig hvor i landet man bor, og de fylkene man leser mest i, er Rogaland, Aust-Agder og Vest-Agder. Det er også slik at andelen som leser i Bibelen øker med utdanningsnivå, og de som leser mest er de med høyest utdanning.

De som regner seg som bekjennende kristne leser klart mest i Bibelen. Når det gjelder religiøse forestillinger, så er de gruppene som i gjennomsnitt leser mest i Bibelen, de som mener det er sannhet i bare én religion, som er sikker på sin Gudstro, som tror på frelse og fortapelse og som har et bokstavtro bibelsyn.

Medlemmer av Pinsebevegelsen og andre kristne trossamfunn utenom den norske og den katolske kirke, leser klart mest i Bibelen. Sammenlignet med disse, leser medlemmer av Den norske kirke betraktelig mindre: Én av ti leser ukentlig i Bibelen. Men siden tre av fire nordmenn er medlem av Den norske kirke, utgjør disse medlemmene som leser ukentlig en relativt stor gruppe av befolkningene. De som leser mye i Bibelen føler også en mye sterkere tilhørighet til sitt trossamfunn, enten dette er Den norske kirke eller et annet kristent trossamfunn. Det er også en meget sterk positiv sammenheng mellom bibellesning og deltagelse på gudstjenester og religiøse møter.

Rapporten inneholder forslag til forskningsstrategier for videre studier av bibelbruk: Både kvalitative og kvantitative tilnærminger bør brukes i fremtiden for å bedre forstå Bibelens plass i norsk kultur, media og offentlighet; Bibelens plass i kristne ungdomsmiljøer og ungdomsorganisasjoner; og endringer i bibelbruk, bibelholdninger og bibelkunnskap.

1 TEMA OG PROBLEMSTILLING

1.1 INNLEDNING

Hva slags forhold har nordmenn til Bibelen? Dette er det overordnede spørsmålet denne rapporten vil svare på. Ved hjelp av foreliggende, kvantitative data vil rapporten tegne et bilde av nordmenns bibelbruk og bibelsyn, og hvordan dette har endret seg over tid.

Det norske samfunn er i endring og har blitt mer sekularisert, mangfoldig og individualistisk (Botvar 2010, Schmidt 2010, Furuseth 2015, Rafoss 2016). På mange områder har kristendommen og Den norske kirke blitt mindre viktige enn de var tidligere. Et eksempel på dette er synkende oppslutning om barnedåp. I 1971 ble 96,1 prosent av alle fødte i Norge døpt i Den norske kirke, mens det tilsvarende tallet i 2016 har sunket til 57,8 prosent. Skillet mellom stat og kirke, som ble gjennomført i 2017, kan også ses på som en endring som signaliserer at kristendommen ikke lenger har den samme selvfølgelige og sentrale plassen i det norske samfunn som før. Samtidig skal vi ikke overdramatisere disse endringene. Fortsatt er tre av fire nordmenn medlem av Den norske kirke. Likevel er både det norske samfunn og norsk religion i endring, og det er mot denne bakgrunnen vi skal forsøke å forstå Bibelens plass i Norge. Vi vil gjøre dette ved å svare på fem spørsmål:

1. Hva kjennetegner nordmenns forhold til Bibelen og hvordan har dette endret seg over tid?
2. Hvordan plasseres nordmenns bibelbruk seg i en internasjonal sammenheng?
3. Hvilke grupper i Norge er det som leser og ikke leser i Bibelen?
4. Hva slags sammenheng er det mellom bibelbruk og religiøse forestillinger?
5. Hva slags sammenheng er det mellom bibelbruk og tilknytning til religiøse trossamfunn?

Til sammen vil denne rapporten og svarene på disse spørsmålene gi oss et bilde av hva slags plass Bibelen har i den norske befolkningen.

1.2 RAPPORTENS INNHOLD

Før vi kan svare på disse spørsmålene, må vi gjøre rede for hva slags datamateriale som er tilgjengelig. Rapporten baserer seg på foreliggende, kvantitative data. Det foreligger en del informasjon om bibelbruk, men denne er spredd over en rekke ulike undersøkelser. I kapittel 2 vil vi gi en oversikt over tilgjengelig data og diskutere hvordan disse best kan analyseres. I kapittel 3 vil vi så kort gjøre rede for perspektiver på bibelbruk som kan brukes for å forstå og ramme inn svarene på forskningsspørsmålene. Deretter vil de neste fem kapitlene svare på hvert av de fem forskningsspørsmålene. Et mål med rapporten er at den skal presentere hva vi vet, og ikke vet, om norsk bibelbruk, og dermed legge et grunnlag for videre forskning, peke på områder hvor vi vet for lite, og forslå fremtidige forskningsstrategier. Dette blir gjort i kapittel 9, før rapporten konkluderes i kapittel 10.

2 OVERSIKT OVER FORELIGGENDE DATA OM BIBELBRUK OG BIBELSYN

2.1 INNLEDNING

Opp gjennom årene er det gjort flere spørreundersøkelser som inneholder ulik informasjon om bibelbruk. Disse undersøkelsene har ulikt omfang og inneholder forskjellige spørsmål knyttet til bibelbruk og bibelsyn. I dette kapitlet skal vi danne oss en oversikt over hva slags data som faktisk finnes, hvilken kvalitet disse har og hvilke muligheter dataene gir. En slik oversikt har verdi i seg selv og vil også legge grunnlaget for de kommende kapitlene.

2.2 OVERSIKT OVER UNDERSØKELSER

Diverse søk etter aktuelle undersøkelser resulterte i en oversikt over norske og internasjonale spørreundersøkelser som inneholder spørsmål knyttet til Bibelen (tabell 2.1)

Tabell 2.1 Oversikt over undersøkelser som inneholder kunnskap om bibelbruk

Navn	År	Tilgang til rådata	Antall respondenter
TNS Gallup	1972	Ja	1630
TNS Gallup*	1985	Nei	-
TNS Gallup*	1987	Ja	1001
Opinionen	1989	Ja	611
ISSP	1991	Ja	1506
TNS Gallup*	1992	Nei	-
Opinionen	1992	Ja	1015
ISSP	1998	Ja	1532
TNS Gallup*	2002	Nei	-
Skandinavisk Bibelbarometer	2009	Nei	-
TLU (Norstat)	2012	Ja	4001
Infact	2014	Nei	-
TNS Gallup*	2016	Ja	1070

* Undersøkelser utført av TNS Gallup på vegne av Det norske Bibelselskap

Alle disse undersøkelsene er survey-undersøkelser og mange av dem inneholder bare ett eller to spørsmål knyttet til bibelbruk. Et problem når man forsøker å undersøke endringer over tid, er at man er avhengig av at spørsmål stilles på samme måte og med identiske svaralternativ. I de tilgjengelige undersøkelsene er dette dessverre i liten grad tilfelle, og vi vil se i kapittel 4 at dette skaper problemer når vi skal undersøke endringer i bibelbruk over tid. TNS Gallup har utført flere undersøkelser på vegne av Det Norske Bibelselskap (markert med stjerne i tabell 2.1). I disse har man stilt identiske spørsmål, men dessverre var flere av dem ikke mulig å få tilgang til.¹

¹ Vi har fått tilgang til data fra 1987 og 2016, men ikke fra 1985, 1992 og 2002.

Når vi i kapittel 4 skal undersøke endringer over tid, vil vi benytte oss av alle tilgjengelige data. I kapittel 5, når vi undersøker Norge i en internasjonal sammenheng, vil vi benytte oss av de undersøkelsene som inneholder informasjon om andre land, det vil si Skandinavisk Bibelbarometer og ISSP-undersøkelsene (International Social Survey Program). Resten av rapporten vil i all hovedsak være basert på to undersøkelser: Tro- og livssynsundersøkelsen (TLU) fra 2012, utført av Norstat på vegne av KIFO; og undersøkelsen utført i 2016 av TNS Gallup på vegne av Det Norske Bibelselskap. Årsaken til at vi bruker undersøkelsen fra 2016 er at det er en fersk undersøkelse som inneholder mye relevant informasjon om bibelbruk. TLU-undersøkelsen vil også spille en viktig rolle i denne rapporten.² Dette er en undersøkelse som inneholder svært mye informasjon om nordmenns religiøse holdninger og praksis. Dessuten er det en undersøkelse med et svært høyt antall respondenter (4001). Dette gjør det mulig relativt presist å undersøke undergrupper i den norske befolkningen. For eksempel skal vi se at frikirkemedlemmer skiller seg ut når det gjelder bibellesning i Norge (kapittel 8). Dette er en relativt liten gruppe, men siden TLU-undersøkelsen er såpass omfattende kan vi studere slike grupper uten at feilmarginene blir for store.³

---

² For mer informasjon om denne undersøkelsen se Høeg og Gresaker (2015: 15).

³ En utfordring ved TLU er at det ikke ble spurt entydig om bibelbruk. I stedet ble respondentene spurt om hvor mye tid de "i gjennomsnitt i løpet av en uke" bruker på "lesing i Bibelen, Koranen eller annen hellig skrift". Siden målet er å inkludere kun de som leser i Bibelen, har vi fjernet fra analysen de som oppgir at de tilhører Islam eller "en annen religion enn kristendommen", noe som tilsvarer 42 respondenter. Det er selvsagt mulig at noen likevel svarer at de bruker tid på lesing, selv om de ikke har Bibelen i tankene. Sannsynligheten for dette er likevel liten, siden analysene viser en sterk sammenheng mellom det å svare positivt på dette spørsmålet og kristen tro og praksis.

3 PERSPEKTIVER PÅ BIBELBRUK

3.1 INNLEDNING

Bibelen legger et viktig grunnlag for kristen tro, og helt siden reformasjonen har det vært viktig for mange kristne at man skal eie sin egen bibel, på sitt eget språk. Slik har det også vært i Norge, og siden 1816 har Det norske Bibelselskap hatt som oppgave å spre Bibelen til det norske folk. Bibelen er ikke bare en bærebjelke for kristendommen, men har spilt en sentral rolle i vestlig og norsk kultur. En rekke velkjente fortellinger, forståelsesrammer, bilder, ord og uttrykk har bibelsk opphav, selv om dette opphavet kan tilsløres av årenes løp (se f.eks. Frye 1982 og Kullerud 2016). I Norge, som i mange andre land, har Bibelen over lang tid, og på mange ulike måter, hatt stor innflytelse. Når vi i denne rapporten skal forsøke å forstå aspekter ved Bibelens plass i det norske samfunn, trenger vi noen perspektiver som kan hjelpe oss til å tolke de forskningsresultatene som blir presentert. I dette kapittelet skal vi kort skissere opp noen slike perspektiver.

3.2 DET NORSKE SAMFUNNET I ENDRING

Som nevnt i første kapittel, så er det norske samfunn i endring, ikke minst på det religiøse feltet. Disse endringene i Norge, og i andre land, blir ofte forstått ved hjelp begrepene sekularisering, pluralisering og individualisering. Mange religionsforskere mente tidligere at det skjedde en generell og ensrettet sekularisering av det moderne samfunnet. Denne ideen har nå mindre oppslutning blant forskere (se Furseth 2015, Botvar 2010), siden man ser at religion på ingen måte dør ut, selv om noen religiøse fenomen forsvinner og nye oppstår.

I Norge er det likevel slik at oppslutningen om Den norske kirke og kristen tro har gått stadig nedover (Furseth 2015), noe som kommer til uttrykk blant annet i at en synkende andel av befolkningen regner seg som kristne og er medlem av et kristent trossamfunn. Noe som har bidratt til dette er at Norge er blitt et mer pluralistisk samfunn (Schmidt 2010). Befolkningen er blitt mer sammensatt med flere innvandrere som kommer fra land hvor kristendommen ikke er majoritetsreligion (slik som Irak, Afghanistan og Somalia). Det er også slik at det er blitt mer vanlig og mer akseptert ikke å ha en religiøs tilknytning eller at man har en annen religiøs tilknytning enn til kristendommen. Dessuten kobles ofte sekularisering til urbanisering og økt utdanning, en sammenheng vi også skal undersøke i rapporten. Individualisering er også et begrep som brukes for å forstå mennesker i moderne samfunn (Giddens 1992). Det er i større grad blitt en sentral norm at mennesket selv skal ta ansvar for eget liv og egne valg. Dette innebærer ofte en løsrivelse fra autoriteter og tradisjoner, noe som kan innebære at man er mindre villig til å akseptere at én rett lære står skrevet i en bok som Bibelen eller at Bibelens skal leses på en måte bestemt av andre.

Det at Norge på mange måter er blitt et mer mangfoldig og sekulært samfunn er et bakteppe for analysene i denne rapporten. Det vil være interessant å undersøke om Bibelens plass i samfunnet har blitt redusert i takt med andre religiøse endringer. Som nevnt ovenfor, så har Bibelen en viktig plass i norsk kultur. Dette leder til spørsmålet: Er det slik at bare kristne leser i Bibelen, eller er det slik at Bibelen beholder sin aktualitet i et mer sekulært samfunn og også blir lest av ikke-religiøse? Dette er noe vi vil undersøke i kapittel 7 og 8.

3.3 BIBELEN OG SOSIALE KATEGORIER

Rapporten vil også undersøke hva slags sammenheng det er mellom bibellesning og en rekke grunnleggende sosiale kategorier, slik som alder, kjønn, utdanningsnivå og bosted. Basert på tidligere forskning har vi bestemte forventninger til hvordan disse sammenhengene vil se ut.

Det er god grunn til å tro at eldre mennesker er mer religiøse, siden de har vokst opp i et samfunn som var mindre sekulært (Høeg og Gresaker 2015: 34). Dermed kan vi forvente at de leser mer i Bibelen enn de unge. Når det gjelder kjønn, er det et vedvarende funn innenfor religionssosiologi at kvinner er mer religiøse enn menn (Voas, McAndrew og Storm 2013). For eksempel er det slik i Norge at to av tre kvinner tror på Gud eller en høyere makt, mens bare halvparten av mennene tror det samme. Vi skal derfor undersøke i rapporten om det også er slik at kvinner leser mer i Bibelen enn menn.

Økt utdanning kobles ofte til sekularisering og lavere grad av religiøsitet, også i Norge (Botvar 2010). Derfor vil vi i rapporten undersøke om de med høy utdanning er mindre religiøse og leser mindre i Bibelen.

Urbanisering kobles også ofte til sekularisering, og vi skal undersøke om det er mindre bibellesning i større byer. Vi vet også at det i Norge eksisterer store regionale ulikheter i grad av religiøsitet (Botvar, Repstad og Agedal 2010), for eksempel at det er flere kristne i "bibelbeltet" på Sør- og Vestlandet. Overføres disse ulikhetene også til regionale forskjeller i bibellesning?

3.4 BIBELEN OG ULIKE RELIGIØSE FORESTILLINGER

Bibelen er en bok som kan leses, men den kan leses på mange måter. Den leses stille og privat, eller felles og høyt, slik som når en prest leser fra Bibelen for menigheten. Bibelen kan også leses på egen hånd eller i en mer eller mindre organisert sammenheng, for eksempel i en bibelgruppe eller studeres på en bibelskole. Når det gjelder hvordan man skal lese og tolke bokens innhold, så finnes det en rekke ulike tolkningstradisjoner. En enkel todeling, som selvsagt kan problematiseres, når det gjelder bibellesning, er skillet mellom en bokstavtro og en ikke-bokstavtro bibellesning. Det finnes en tradisjon for å tenke at Bibelen er Guds faktiske ord som skal tas bokstavelig. Flere trossamfunn vektlegger dette, for eksempel er dette vanlig innenfor Pinsebevegelsen. På den andre siden er det mange andre kristne som leser Bibelen som en religiøs bok, inspirert av Gud, men hvor ikke alt skal tas bokstavelig: Boken må tolkes og ofte forstås i overført betydning og som formet av den tiden Bibelens bøker ble skrevet.

Moderne religionssosiologi har i økende grad blitt opptatt av religiøs praksis i hverdagen og praktisk religion (ofte beskrevet som "lived religion" (Hall 1997, Ammerman 2006)). Det er verdt å merke seg at Bibelen kan ha betydning hinsides det at man leser i den. Det å ha en bibel synlig i bokhyllen eller det å bære med seg en bibel kan ha religiøs betydning for en person. Det samme gjelder det å ha kunnskap om Bibelen, referere til bibelvers i en samtale eller at man bruker bibelfortellinger for å forstå hendelser i sitt eget liv. Dette er interessante og viktige fenomen, men i denne rapporten, som er basert på kvantitative data, er det vanskelig å fange opp denne typen praksiser. I denne rapporten vil vi analysere den informasjonen om bibelbruk som er tilgjengelig i datamaterialet. Dette gjør at her

vil vi se spesielt på hvor ofte individer leser i Bibelen og hva slags holdninger de har til Bibelen. Vi vil også undersøke hvordan bibellesning er knyttet til individers religiøse holdninger og tilknytninger.

Når det gjelder religiøse holdninger er vi avhengig av å kunne skille mellom ulike typer kristne forestillinger. Som nevnt går det et skille mellom de som leser Bibelen bokstavelig og ikke-bokstavelig. For å forstå dette skillet bedre kan det være nyttig å benytte seg av en kategorisering utviklet av Woodhead og Heelas (2000). Henriksen og Repstad (2005) referer til denne og beskriver hvordan det kan være nyttig å skille mellom "forskjellsreligion" og "humanitetsreligion". Forskjellsreligion er en kristen tro som vektlegger skillet mellom Gud og mennesker, og mellom mennesker. Denne typen religion vektlegger at man kan være innenfor eller utenfor det religiøse fellesskapet, og at man skal ha respekt for Guds autoritet, slik det står skrevet i Bibelen. Humanitetsreligionen, på den andre siden, er en kristen tro som er mindre "streng" og vektlegger i større grad toleranse, frihet og mangfold. Her er det ikke så strenge krav til riktig tro og riktig adferd og mindre fokus på skiller mellom mennesker.

Henriksen og Repstad understreker at en slik kategorisering kun er et hjelpemiddel og en forenkling. Samtidig kan denne oppdelingen hjelpe oss å grovsortere ulike religiøse forestillinger, og de mener blant annet at i Norge har humanitetsreligion vokst på bekostning av forskjellsreligion. De observerer også at mange frikirkemedlemmer har en tro som kan beskrives som forskjellsreligion, mens mange av Den norske kirkes medlemmer står for humanitetsreligion. I det følgende vil vi undersøke om det er forskjeller i bibellesning mellom disse to gruppene, og også mellom kristne og ikke-kristne.

4 HVA ER NORMENNENS HOLDNING TIL BIBELN OG HVORDAN HAR DISSE ENDRET SEG OVER TID?

4.1 INNLEDNING

Dette kapitlet innleder rapportens analysedel. I dette og de neste fire kapitlene vil vi svare på de fem spørsmålene som ble stilt innledningsvis, og vi begynner med å undersøke normenns bibelbruk og holdninger til Bibelen, og hvordan disse har endret seg over tid. Når det gjelder endringer over tid, er det utfordringer knyttet til å kartlegge disse. Som nevnt i kapittel 2, er man avhengig av at spørsmål og svar formuleres identisk i flere undersøkelser for å få et godt grep om utvikling over tid. Dette er bare tilfelle i noen grad, noe som fører til at analysene blir ganske detaljerte, siden vi må diskutere uklare trender.

Som vi nevnte i kapittel 3, så er Bibelen mer enn bare en bok som kan leses. Den er også et religiøst objekt og symbol og kan således fylle ulike sosiale og religiøse funksjoner. Likevel er nok lesning den aktiviteten de fleste først og fremst forbinder med Bibelen. I nyere tid har det oppstått nye måter å lese Bibelen på, som er uavhengig av en fysisk bok, slik som bibel på Internett, app, lydbok med mer, noe som har gjort Bibelen mer tilgjengelig.⁴ Vi skal derfor nå undersøke hvor ofte Normenn leser i Bibelen og om dette har endret seg de siste tiårene.

I senere kapitler skal vi undersøke sammenhengen mellom lesning av Bibelen og sosiale bakgrunnsvariabler, slik som utdanningsnivå og inntekt. Men allerede i dette kapitlet skal vi ta hensyn til kjønn. Kjønn er en grunnleggende sosial kategori, og fra tidligere forskning vet vi at det ofte er religiøse forskjeller mellom kvinner og menn (Voas, McAndrew og Storm 2013). Derfor skal vi allerede i dette kapitlet undersøke om det er slik at menn og kvinner har ulik bruk av Bibelen.

4.2 LESING AV BIBELN I NORGE 1972–2016

En rekke ganger har spørreundersøkelser inneholdt spørsmål knyttet til bibellesning, og i det følgende skal vi undersøke resultatene fra syv undersøkelser som strekker seg fra 1972 til 2016.⁵ Selv om alle disse undersøkelsene inneholder spørsmål knyttet til hvor ofte man leser i Bibelen, er dessverre svaralternativene ulike i hver undersøkelse. Vi vet at hvordan spørsmål og svaralternativer formuleres og antallet svaralternativer påvirker hvordan respondenter svarer. Dette skaper utfordringer når man skal sammenligne resultatene fra ulike år. I det følgende vil vi forsøke å tegne et bilde av norsk bibellesning siden 1972, men det er viktig å merke seg at tallene ikke er direkte sammenlignbare på grunn av disse ulikhetene. Dette gjør at vi må være forsiktig med slutninger og bare vektlegge tydelige endringer.

Appendikset inneholder de detaljerte svarprosentene for alle syv undersøkelsene. For å gjøre disse mer sammenlignbare skal vi slå sammen ulike svarkategorier. I undersøkelsene fra 1987, 1989 og 2009 er det mulig å slå sammen kategorier (se tabell 2, 3 og 4 i appendikset), slik at vi ser hvor mange prosent som har svart at de har lest i Bibelen én gang i *måneden* eller oftere (tabell 4.1).

⁴ Det norske Bibelselskap tilbyr for eksempel gratis "nettbibel".

⁵ Gallup 1972, Gallup 1987, Opinionen 1989, Skandinavisk Bibelbarometer 2009, TLU 2012, Infact 2014, Gallup 2016.

Tabell 4.1 Prosent som leser i Bibelen minst én gang i måneden 1987–2009

	Alle	Menn	Kvinner
1987 Gallup	16,2	11,1	20,5
1989 Opinionen	16,3	11,6	20,8
2009 Bibelbarometer	15,0	13,0	16,0

Denne tabellen forteller oss tre interessante ting. For det første ser vi at resultatene fra 1987 og 1989 er veldig like. Dette er kanskje som forventet, siden de ligger nærme hverandre tid, men det styrker også antagelsen om at disse undersøkelsene fanger opp reelle forhold i befolkningen, siden resultatene ligner hverandre. De like resultatene skyldes nok også at svaralternativene i 1987 og i 1989 ligner på hverandre. For det andre ser vi at fra 1987 til 2009, en periode på 22 år, har det vært liten endring i antallet som leser i Bibelen. Dette er interessant og overraskende, siden det i samme periode har skjedd større endringer i det norske religiøse landskapet. I perioden 1993 til 2009 sank for eksempel prosent av barn som døpes fra 82,9 prosent til 67,8 prosent (Høeg og Gresaker 2015). For det tredje ser vi at kvinner i mindre grad enn tidligere leser Bibelen mer enn menn: I 1987 var forskjellen mellom kvinner og menn som leste i Bibelen på 9,4 prosentpoeng, mens denne forskjellen har minket til 3,0 prosentpoeng i 2009.

En annen måte å undersøke endringer i bibellesning over tid, er å se hvor mange som oppgir at de har lest Bibelen minst én gang det siste året, noe det ble spurt om i 1972, 2014 og 2016 (se tabell 1, 6 og 7 i appendikset). Svarene er oppsummert i tabell 4.2.

Tabell 4.2 Prosent som har lest i Bibelen minst én gang det siste året 1972–2016

	Alle	Menn	Kvinner
1972 Gallup	35	30	40
2014 Infact	27,5	26,9	28,1
2016 Gallup	17,8	18,6	17,0

Vi ser at det er store sprik i svarene mellom 2014 og 2016: hele 10,3 prosentpoeng. Siden det bare er to år mellom disse undersøkelsene, er ganske sikkert ikke hele denne forskjellen et resultat av reelle endringer i befolkningen, men delvis et resultat av hvordan spørsmålet er stilt i de to undersøkelsene. Dette illustrerer hvor vanskelig det er å sammenligne resultater basert på ulike svaralternativ. Både svarene i 2014 og i 2016 er lavere enn i 1972, så dette tyder på en nedgang i bibellesning, men det er vanskelig å si noe sikkert om hvor stor denne nedgangen er. Dessuten må vi ta hensyn til at tabell 4.1. kun viste en knapp nedgang i perioden 1987–2009 når det gjaldt månedlig lesning. For å få et mer presist bilde av hvordan nordmenns bibellesning har endret seg, trenger vi nye undersøkelser med spørsmål og svaralternativ som er identiske med tidligere undersøkelser.

Uavhengig av hvordan svaralternativene er formulert, kan tabell 4.2 fortelle oss om forskjeller mellom kvinner og menn, siden vi kan sammenligne den relative andelen kvinner og menn som oppgir at de leser Bibelen. I 1972 hadde 10 prosentpoeng flere kvinner enn menn lest i Bibelen det siste året. I 2013 var forskjellen kun 1,2 prosent, og i 2016 leste 1,6 prosent flere menn enn kvinner i Bibelen. Dette resultatet samsvarer med trenden vi observerte i tabell 4.1: At kvinner tidligere leste mer i Bibelen enn menn, men at denne forskjellen over tid har forsvunnet.

4.3 HVORDAN BIBELEN LESES OG BRUKES

Bibelen kan leses og brukes på mange måter. Det er gjort lite forskning på hvordan boken brukes og leses på, men undersøkelsen Gallup utførte i 2016 på vegne av Bibelselskapet, inneholder informasjon om *hvor* og *hvordan* Bibelen leses. Analysen (tabell 4.3) viser at den vanligste måten er å lese eller lytte i gudstjenester og på religiøse møter. Deretter kommer at Bibelen er til stede i tradisjonelle media, i begravelser og i bryllup, og på skolen. Det er også mange som oppgir omgang med Bibelen "andre steder" og at de ikke vet. 11,9 prosent oppgir å lese Bibelen på Web, inkludert Bibel.no. De minst vanlige måtene å forholde seg til Bibelen på er på app, i sosiale media og på lydbok. Det er ikke store forskjeller mellom kvinner og menn, men flere menn enn kvinner oppgir at de leser Bibelen i tradisjonelle media, mens flere kvinner enn menn sier at de har vært i kontakt med Bibelen på gudstjenester og religiøse møter (noe som nettopp kan forklares med at kvinner i større grad enn menn deltar på religiøse møter).

Tabell 4.3 Hvor og hvordan Bibelen leses

	Total	Mann	Kvinne
I gudstjenester/religiøse møter	29,6	27,1	32,7
Andre steder	26,1	26,7	25,5
I tradisjonelle media	23,5	26,8	19,5
I begravelse/bryllup	22,3	20,8	24,1
På skolen	20,3	22,1	18,1
Vet ikke	12,0	11,4	12,8
Web/bibel.no	11,9	13,9	9,4
App	4,5	6,2	2,3
I sosiale medier	3,2	3,5	2,9
Lydbok	1,1	0,8	1,6

Kilde: Gallup 2016, N = 541, prosent

4.4 HVOR MANGE EIER MINST ÉN BIBEL?

I undersøkelsen fra 2016 ble respondenten også spurt om han eller hun eide en bibel (tabell 4.4). 67,2 prosent svarte "ja" på dette spørsmålet, og det er interessant å merke at kvinner og menn svarer tilnærmet likt på dette.

Tabell 4.4 Andel som eier en bibel

	Total	Mann	Kvinne
Ja	67,2	66,6	67,7
Nei	29,2	29,9	28,4
Vet ikke	3,7	3,5	3,9

Kilde: Gallup 2016, N = 1070, prosent, svar på spørsmålet "Har du egen bibel eller nytestamente?"

I 1987 (tabell 4.5) spurte man hvor *lenge* siden respondentene har fått eller kjøpt en bibel. Hvis vi ser hvem som oppgir at de ikke eier en bibel i 1987, så kan vi sammenligne denne andelen med andelen som ikke eier en bibel i 2016. I 1987 oppgir 17,0 prosent at de ikke eier en bibel, noe som er betraktelig lavere enn i 2016, men vi må ta hensyn til at spørsmålene og svaralternativene er ulike i

de to undersøkelsene. I 1987 ble respondentene spurt hvor lenge de har eid en bibel. Det er lett å se hvordan dette kan ha ført til at flere svarer "vet ikke" og "husker ikke", sammenlignet med i 2016, da man kun ble spurt om man eier en bibel eller ikke. Hvis vi tar hensyn til dette og for begge årene slår sammen andelen som har svart at de ikke vet eller ikke eier en bibel, så minker ulikhetene. I 2016 svarer da 32,9 prosent at de ikke eier en bibel eller at de ikke vet, noe som tilsvarer en økning på 5,1 prosentpoeng siden 1987, da 27,8 svarte det samme. Hvis vi tolker tallene på denne måten, så har det kun vært en liten reduksjon i hvor mange som eier bibler i Norge siden 1987.

Tabell 4.5 Hvor lenge man har eid en bibel

	Total	Menn	Kvinner
I inneværende år	2,3	2,8	1,8
Inntil 5 år siden	12,9	12,2	13,6
Inntil 10 år siden	11,4	9,4	13,4
Inntil 15 år siden	6,8	6,4	7,2
Mer enn 15 år siden	38,9	37,1	40,6
Vet ikke, husker ikke	10,8	13,0	8,6
Har ikke bibel	17,0	19,2	14,8

Kilde: Gallup 1987, N = 1001, prosent, svar på spørsmålet: "Hvor lenge siden fikk eller kjøpte bibel?"

Et annet interessant funn er at i 2016 er andelen kvinner og menn som eier en bibel tilnærmet identisk, men i 1987 er det ulikheter mellom kjønnene. Da oppga 27,8 prosent av mennene at de ikke husker eller ikke eier en bibel, mens kun 23,4 prosent av kvinnene sier det samme. Dette samsvarer med det vi har observert ovenfor, nemlig at kvinner ikke lenger leser mer i Bibelen enn menn.

Hvorfor er det slik at kvinner tidligere leste mer enn menn, men ikke gjør det lenger? Det er ikke mulig å svare sikkert på dette spørsmålet innenfor rammene av denne undersøkelsen, men det er mulig å tenke seg ulike forklaringer. En er at kvinner som regel er mer religiøse enn menn. Dette kan forklare hvorfor kvinner leste mer tidligere. De siste tiårene har det skjedd en endring i det norske religiøse landskapet (som diskutert i kapittel 3). En endring er at fremveksten av alternativ og nyreligiøs religion, hvor mange kvinner er aktive (Botvar og Henriksen 2010). Det kan tenkes at flere kvinner nå uttrykker sin religiøsitet på denne måten, heller enn ved å lese i Bibelen. En annen mulig forklaring er at kvinner over tid har fått høyere utdanning og blitt mer integrert i arbeidsmarkedet, og at dette har ført til mindre bibellesning. Dette er hypoteser eventuell fremtidig forskning kan utforske.

4.5 HOLDNINGER TIL BIBELEN

Til slutt skal vi nå undersøke holdninger til Bibelen og hvordan disse har endret seg over tid. I 1989 ble de respondentene som svarte at de hadde lest i Bibelen også spurt hva som var grunnene til at man leste. Tabell 4.6 oppsummerer svarene. Vi må ta hensyn til at kun 180 svarte på dette spørsmålet, men tabell 4.6 er likevel interessant lesning, siden ingen andre undersøkelser har stilt et tilsvarende spørsmål. Tabellen viser at den klart viktigste grunnen til å lese Bibelen er at man tror på Gud. Det nest vanligste svaret er at man ikke er sikker på hva man skal svare på dette spørsmålet. Deretter er viktige grunner det at man synes det er en interessant bok og at man ønsker å lære og være orientert. 10,6 prosent oppgir også at de leser Bibelen for å få hjelp, trøst, åndelig styrke og

veiledning. Blant de viktigste grunnene til å lese Bibelen ser vi altså at religiøse grunner trekkes frem, slik som at man tror på Gud og at boken gir åndelig styrke og veiledning – men også grunner som handler mindre om religiøs tro, slik som at det er en "interessant" bok og man ønsker å være orientert.

Tabell 4.6 Grunner til å lese Bibelen

	Antall	Prosent
Fordi jeg tror på Gud	53	29,4
Ikke sikker	28	15,6
Interessant bok	21	11,7
Lære/være orientert/diskutere	20	11,1
Bibelen gir hjelp/trøst, åndelig styrke og veiledning	19	10,6
Jeg liker å lese bibelen	8	4,4
Barnetro	5	2,8
Pga. konfirmasjon, skole/studier	4	2,2
Ingen spesiell grunn	4	2,2
Annet	3	1,7

Kilde: Opinionen 1989, N = 180, svar på spørsmålet: "Hva er grunnen eller grunnene til at du leser i Bibelen?"

I 1991, 1998 og 2012 ble det gjort undersøkelser hvor man ble spurt om hvordan man oppfattet Bibelen (tabell 4.6). I perioden 1991–1998 er det en liten nedgang i andelene som mener at Bibelen er Guds ord og at Bibelen er inspirert av Gud, og en tilsvarende økning av dem som mener at Bibelen er en bok med legender og at Bibelen ikke angår dem. Endringene i perioden 1998–2012 er derimot mer markant. På 14 år har andelen nordmenn som sier at Bibelen er Guds faktiske ord blitt halvert fra 10,5 til 4,5 prosent). Andelen som mener at Bibelen er inspirert av Gud har også blitt redusert med 5,7 prosentpoeng. I 2012 oppgir til sammen cirka én av tre (33,9 prosent) nordmenn at de har et religiøst syn på Bibelen, mens halvparten (49,4 prosent) av befolkningen hadde det samme synet i 1991.

Tabell 4.7 Holdninger til Bibelen 1991–2012

	1991	1998	2012
Bibelen er Guds faktiske ord	11,2	10,5	4,5
Bibelen er inspirert av Gud	38,2	35,1	29,4
Bibelen er en gammel bok med legender som mennesker har nedtegnet	46,7	49,8	57,5
Angår ikke meg	3,9	4,6	8,5
Total	100	100	100
Kilde	ISSP	ISSP	TLU
N	1331	1357	3684

Prosent, "Vet ikke" og "kan ikke svare" er tatt ut av analysen.

4.6 HOVEDPUNKTER

- Siden 1970-tallet har det vært en nedgang i hvor mange som leser i Bibelen i Norge. Dessverre er det vanskelig å fastslå presist omfanget av denne reduksjonen basert på det tilgjengelige datamaterialet. Hvis vi ser på hvor mange som leser Bibelen minst én gang i måneden, har det vært en minimal nedgang, fra 16,2 prosent i 1987 til 15,0 prosent i 2009. Men hvis vi måler nedgangen på andre måter, får vi større, men også mer sprikende, resultater. Fremtidig forskning på dette temaet bør derfor benytte seg av formuleringer som er identisk med tidligere undersøkelser, slik at man bedre kan sammenligne over tid.
- Den vanligste måten å møte Bibelen på er på gudstjenester og på religiøse møter.
- I 2016 oppgir litt mer enn to av tre nordmenn at de eier en bibel.
- Når folk blir spurt hvorfor de leser i Bibelen, er det vanligste svaret at det er fordi man tror på Gud.
- Det har vært en nedgang i andelen som tror at Bibelen er Guds faktiske ord eller som tror at Bibelen er inspirert av Gud. Én av tre mente dette i 2012, sammenlignet med én av to i 1991.
- Tidligere leste flere kvinner enn menn i Bibelen, men slik er det ikke lenger. Mulige årsaker til dette kan være at kvinner uttrykker religiøsitet på andre måter eller at kvinner er blitt mindre religiøse.

5 NORSK BIBELBRUK I EN INTERNASJONAL SAMMENHENG

5.1 INNLEDNING

I dette kapitlet skal vi benytte oss av internasjonale undersøkelser for å kunne se norsk bibelbruk i en større sammenheng. Vi vil først plassere norsk bibellesning og bibelsyn inn i en skandinavisk sammenheng, deretter i en større, internasjonal kontekst. Til slutt vil vi undersøke om endringer i Norge reflekterer større, internasjonale trender.

5.2 BIBELEN I SKANDINAVIA

Undersøkelsen Skandinavisk Bibelbarometer (2009) gjør det mulig å sammenligne bibellesning i de skandinaviske landene (tabell 5.1).⁶ Da ser vi at nordmenn leser mer i Bibelen enn både dansker og svensker. 15 prosent av alle nordmenn oppgir at de leser i Bibelen én gang i måneden eller oftere, mens bare åtte prosent av danskene og seks prosent av svenskene sier det samme. På den andre siden er det slik at det er i Norge at flest (51 prosent) oppgir at de *aldri* leser i Bibelen. I Sverige er tallet 48 prosent, og i Danmark bare 38 prosent. Dette skyldes den høye andelen mennesker i Sverige og Danmark som sier at de leser i Bibelen, men at de kun gjør det sjeldnere enn "noen ganger i året".

Tabell 5.1 Bibellesning i Skandinavia

	Norge			Sverige			Danmark		
	Total	Menn	Kvinner	Total	Menn	Kvinner	Total	Menn	Kvinner
Hver dag	5	4	5	1	1	1	2	2	2
En gang i uken	6	5	7	1	1	2	3	2	4
En gang i måneden	4	4	4	4	3	5	3	3	3
Noen ganger i året	10	10	11	11	10	11	10	9	10
Sjeldnere	24	24	23	34	34	34	44	41	46
Aldri	51	53	50	48	49	47	38	42	34
Vet ikke	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Totalt	100	100	100	100	99	101	100	99	99
N	1000	508	492	1000	475	525	1001	492	509

Kilde: Gallup 2009, prosent, svar på spørsmålet "Hvor ofte leser du i Bibelen?"

Ikke bare leser nordmenn mest i Bibelen, men den har også størst betydning i Norge, sammenlignet med Sverige og Danmark (tabell 5.2). I Norge sier 25 prosent at Bibelen har meget stor eller ganske stor betydning, sammenlignet med 20 prosent i Danmark og 19 prosent i Sverige.

⁶ Denne undersøkelsen ble også brukt i kapittel 4, men da kun de norske tallene.

Tabell 5.2 Bibelens betydning i Skandinavia

	Norge			Sverige			Danmark		
	Total	Menn	Kvinner	Total	Menn	Kvinner	Total	Menn	Kvinner
Meget stor betydning	9	8	10	5	4	6	6	5	7
Ganske stor betydning	16	15	16	14	11	16	14	13	15
Ikke veldig stor betydning	34	29	38	33	30	35	38	35	42
Nesten ingen/ingen betydning	42	47	36	48	54	42	40	46	35
Vet ikke	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Totalt	101	99	100	100	99	99	99	100	100
N	1000	508	492	1000	475	525	1001	492	509

Kilde: Gallup 2009, prosent, svar på spørsmålet "Hvor stor betydning har Bibelen for deg?"

Det at Bibelen står sterkere i Norge enn i Danmark og Sverige samsvarer med tidligere forskning som beskriver Danmark og spesielt Sverige som mer sekulære land enn Norge (Gustafsson og Pettersson 2000). For eksempler er bare 63,2 prosent av befolkningen medlem av Svenska kyrkan i 2015, sammenlignet med 72,9 prosent i Norge i samme år. I Skandinavia er Norge det landet hvor Bibelen har størst betydning for innbyggerne og hvor den også leses mest.

I forrige kapittel så vi at kvinner tidligere, men ikke nå lenger, leste mer i Bibelen enn menn. Tabell 5.1 viser at det heller ikke er store forskjeller mellom kjønnene i Danmark og Sverige i 2009.⁷ Når det gjelder betydning av Bibelen derimot (tabell 5.2), finner vi ulikheter mellom kjønnene i alle de tre skandinaviske landene – men denne ulikheten gjelder først og mellom de som sier at Bibelen ikke har en veldig stor betydning og de som sier at den har ingen eller nesten ingen betydning. Klart flere menn enn kvinner oppgir at Bibelen har ingen eller nesten ingen betydning, mens flere kvinner enn menn oppgir at Bibelen "ikke har veldig stor betydning". Dette kan ses i sammenheng med at menn i større grad enn kvinner er ateister, mens kvinner oftere har en agnostisk holdning. I følge TLU er det for eksempel slik at to av tre kvinner sier at de tror på Gud eller en høyere makt, mens bare én av to menn sier det samme.

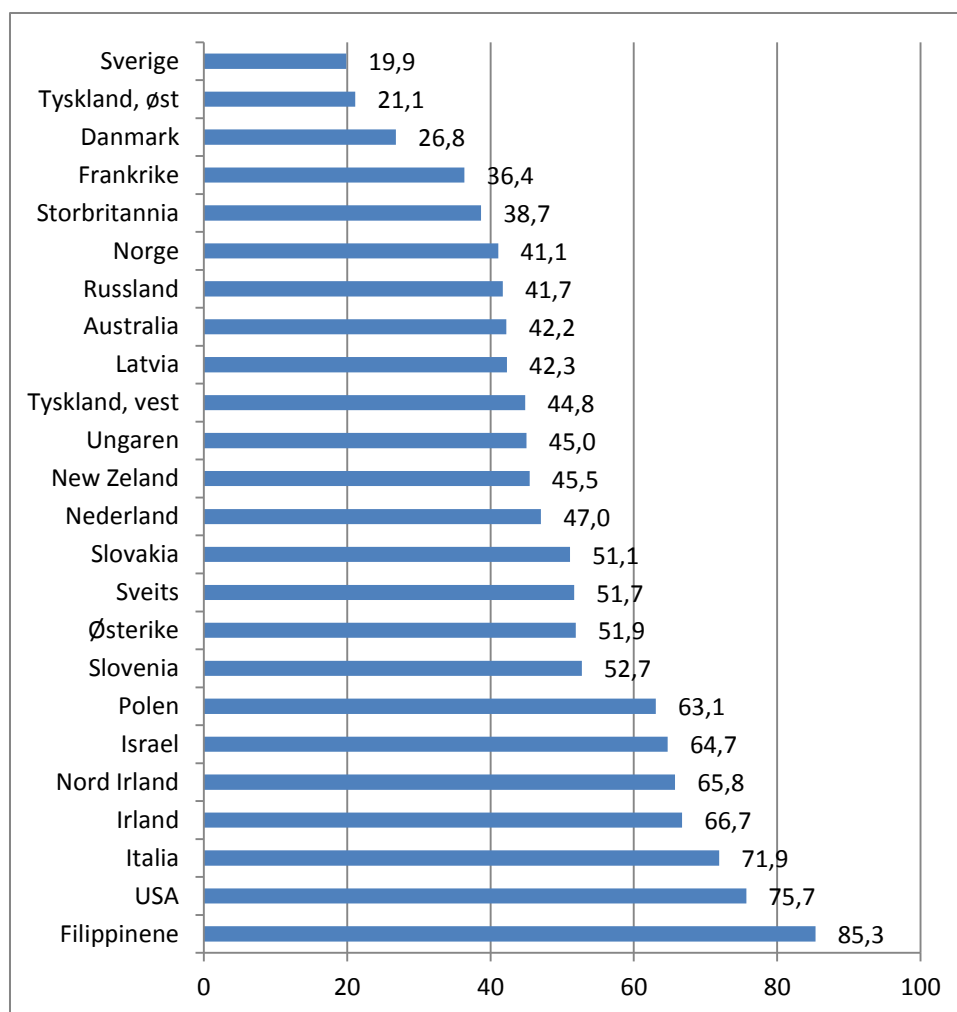
5.3 NORSKE BIBELSYN I EN INTERNASJONAL SAMMENHENG

International Social Survey Program (ISSP) er en internasjonal undersøkelse som dekker en rekke land. Ved hjelp av denne kan vi plassere Norge inn i en internasjonal sammenheng. Når det gjelder Bibelen, er det mulig i denne undersøkelsen å undersøke hvor stor andel av befolkningen som oppfatter Bibelen som Guds ord eller inspirert av Gud (se også diskusjon i kapittel 4 og tabell 4.7). Det vi da ser er at nordmenns bibelsyn er i en mellomposisjon sammenlignet med de andre landene i undersøkelsen (figur 5.1).⁸ Det landet hvor flest opplever at Bibelen ikke er en guddommelig bok er i Sverige, deretter følger det som tidligere var Øst-Tyskland og Danmark. Bare 19,9 prosent av svenskene har dette bibelsynet. I den andre enden av skalaen finner vi Filippinene, deretter USA og Italia. I Filippinene mener 85,3 prosent av befolkningen at Bibelen er guddommelig, og i USA mener 75,7 prosent det samme. Mellom disse ytterpunktene ligger Norge, hvor 41,1 prosent har dette bibelsynet.

⁷ Den mest markante ulikheten er andelen som oppgir at det aldri leser i Bibelen i Danmark, hvor forskjellen mellom menn og kvinner er på åtte prosentpoeng.

⁸ Dessverre ble ikke dette spørsmålet stilt i 2008, så vi må benytte oss av data fra ISSP 1998.

Figur 5.1 Syn på Bibelen i ulike land

Kilde: ISSP 1998, N = 34 526, prosent som mener at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud

5.4 ENDRINGER I BIBELSYN INTERNASJONALT

I kapittel 2 ble det beskrevet hvordan mange religionssosiologer lenge mente man kunne forvente stadig økende sekularisering, men at det nå er mer vanlig å tenke at religiøse prosesser kan ta ulike former. Likevel så vi i kapittel 4 at Norge har gjennomgått en sekulariseringsprosess, hvor Den norske kirkes medlemstall har gått ned og hvor også noe færre leser i Bibelen. I forhold til bibelsyn gir tabell 5.3 oss et fugleperspektiv på hvordan bibelsyn endrer seg i et globalt perspektiv. Tabellen inneholder en del tomme celler, siden spørsmålet om bibelsyn ikke ble stilt i alle land alle årene. Likevel kan tabellene fortelle oss om endringer de siste tiårene og sette endringene i Norge inn i en større sammenheng. Andelen med et religiøst bibelsyn i Norge sank fra 45,2 prosent i 1991 til 41,1 prosent i 1999 (tabell 5.3), og ned til 33,9 prosent i 2012 (tabell 4.7). Denne nedgangen i Norge viser seg å harmonere med en generell nedgang i resten av Vest-Europa og USA. På den andre siden er det også en rekke land hvor andelen som mener at Bibelen er guddommelig, har økt. Dette gjelder Filippinene og Israel, samt en rekke land i det tidligere Øst-Europa. I mange av disse landene, før murens fall, ble religion og kristendom motarbeidet. For eksempel ser vi at i Russland øker andelen med et religiøst

bibelsyn fra 24,5 prosent i 1991 til hele 41,7 prosent i 1998. Tabell 5.4. forteller oss at i forhold til bibelsyn, så reflekterer nedgangen i Norge en generell Vest-Europeisk trend.

Tabell 5.3 Prosent som mener at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud

År	1991	1998	2008
Sverige	-	19,9	-
Øst-Tyskland	23,5	21,1	-
Danmark	-	26,8	25,4
Frankrike	-	36,4	37,7+
Storbritannia	41,4	38,7	-
Norge	45,2	41,1	-
Russland	24,5	41,7+	42,2+
Australia	45,3	42,2	-
Latvia	-	42,3	45,7+
Vest-Tyskland	51,3	44,8	-
Ungarn	48,3	45,0	46,2+
New Zealand	45,9	45,5	41,7
Nederland	43,8	47,0+	40,2
Slovakia	-	51,1	54,0+
Sveits	-	51,7	43,2
Østerrike	58,0	51,9	-
Slovenia	52,3	52,7+	-
Polen	60,9	63,1+	-
Israel	51,8	64,7+	-
Nord-Irland	76,3	65,8	-
Irland	74,9	66,7	57,7
Italia	77,9	71,9	-
USA	80,1	75,7	-
Filippinene	79,7	85,3+	87,1+
Finland	-	-	44,5
Gjennomsnitt	54,5	49,7	47,1
N	22 911	34 526	21 810

Kilde: ISSP 1991, 1998, 2008. Et plusstegn markerer at det har vært en økning i landet siden forrige undersøkelse. Tomme celler betyr at spørsmålet ikke ble stilt.

5.5 HOVEDPUNKTER

- Nordmenn leser mest i Bibelen i Skandinavia. 15 prosent av nordmenn leser i Bibelen én gang i måneden eller oftere, sammenlignet med bare åtte prosent av danskene og seks prosent av svenskene.
- Bibelen har også større betydning for nordmenn enn for dansker og svensker. I Norge sier 25 prosent at Bibelen har meget stor eller ganske stor betydning, sammenlignet med 20 prosent i Danmark og 19 prosent i Sverige.
- I internasjonal sammenheng er Norge i en mellomposisjon når det gjelder bibelsyn.
- Nedgangen i andelen som mener at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud reflekterer en generell nedgang i Vest-Europa. Men i andre deler av verden, slik som i Øst-Europa, ser vi at denne andelen har økt.

6 HVEM LESER BIBELEN I NORGE?

6.1 INNLEDNING

Hvem er det i Norge som leser og som ikke leser i Bibelen? Er de gamle eller unge, sørlendinger eller nordlendinger, høyt eller lavt utdannet? Vi vet at slike sosiale kategorier ofte påvirker hvordan individer handler og tenker. I kapittel 3 diskuterte vi en del forventninger til sammenhenger mellom alder, bosted, utdanning og bibellesning; i dette kapittelet skal vi undersøke om disse stemmer.

6.2 ALDER

Hvem leser mest i Bibelen, de yngre eller de eldre? Når man studerer effekt av alder, for eksempel på bibellesning, må man være bevisst på at alder kan påvirke individer på to måter. For det første er det slik at ulike generasjoner kan ha ulike synspunkter og handlingsmønstre (såkalt kohort-effekt). Ofte har generasjoner noe til felles fordi de ble formet av samfunnet på et bestemt tidspunkt. Når det gjelder bibellesning, er det en hypotese at eldre mennesker leser mer i Bibelen, ikke fordi de er eldre, men fordi de ble formet som unge av et samfunn som var mindre sekulært enn det er nå. For det andre kan mennesker endre adferd og meninger i løpet av livsløpet (såkalt livsløpseffekt). Ulike faser i menneskelivet påvirker hvordan vi tenker og oppfører oss. Men når det gjelder bibellesning er det ikke lett å ha en klar forventning om en sammenheng mellom alder og lesning. Det kan tenkes at yngre mennesker leser mer i Bibelen, fordi de kan ha mer tid og fordi de er i en fase av livet hvor man er mer søkende i forhold til tro og livssyn. Men det er også mulig å tenke seg at eldre leser mer i Bibelen fordi man har mer tid når man har forlatt yrkeslivet og fordi man er i en posisjon hvor man søker refleksjon. En tredje hypotese er at mennesker i voksen alder leser mindre i Bibelen, rett og slett fordi de har mindre tid, siden man gjerne har barn og er yrkesaktiv.

Tabell 6.1 viser hvordan lesning i Bibelen fordeler seg på alder i 2012, og tabell 6.2 viser lesning av og besittelse av Bibelen i 2016 fordelt på de samme alderskategoriene. Tabellene viser at personer i de to øverste alderskategoriene leser mest i Bibelen. Tabell 6.2 viser at det også er blant disse at flest eier en bibel. Blant de under 56 år så er det vanskelig å se en tydelig sammenheng mellom alder, bibellesning og det å eie en bibel; det er ikke slik at disse forholdene klart synker med alder.⁹

⁹ Likevel er det signifikant positiv korrelasjon mellom bibellesning og alder i 2012 (med en korrelasjonskoeffisient på 0,075 som er signifikant på én-prosent-nivå, Pearsons r), og mellom alder, lesning og det å eie Bibelen i 2016 (med korrelasjonskoeffisienter på henholdsvis 0,142 og 0,180, som begge er signifikante på én-prosent-nivå).

Tabell 6.1 Leser Bibelen fordelt på alder og kjønn 2012¹⁰

	Total	Mann	Kvinne
Under 25	10,4	14,6	7,5
25–35	10,2	10,7	9,7
36–45	9,4	8,6	10,3
46–55	8,0	7,9	8,1
56–65	14,1	12,2	15,8
Over 65	17,9	16,7	20,7
Gjennomsnitt	11,4	11,5	11,3

Kilde: TLU 2012, N = 3959, prosent

Hvis vi trekker inn kjønn, så dukker det opp et svært interessant funn, nemlig at spesielt unge menn ser ut til å lese mye i Bibelen. Både i 2012 og i 2016 er det slik at de gruppene blant menn som leser mest i Bibelen, er de yngste og de eldste: menn over 65 og menn under 25. I 2012 oppgir 16,7 prosent av menn over 65 at de har lest i Bibelen den siste uken, og 14,6 prosent av de under 25 oppgir det samme. Yngre kvinner derimot leser ikke spesielt mye. Hva som er årsaken til dette er ikke lett å si, siden det finnes lite forskning på unge menneskers forhold til Bibelen i Norge. Dette er med andre ord et potensielt fremtidig forskningstema. Hvis det er slik at unge menn leser mer enn kvinner i Bibelen er dette spesielt interessant, siden det går i mot en generell sekulariseringstendens i det norske samfunn, og at menn vanligvis er mindre religiøse enn kvinner.

Tabell 6.2 Leser og eier Bibelen fordelt på alder og kjønn 2016

	Total		Mann		Kvinne	
	Eier Bibelen (prosent)	Leser Bibelen (skala 0–5) ¹¹	Eier Bibelen (prosent)	Leser Bibelen (skala 0–5)	Eier Bibelen (prosent)	Leser Bibelen (skala 0–5)
Under 25	65,5	0,77	67,6	0,94	63,1	0,59
25–35	57,9	0,70	61,2	0,83	54,7	0,58
36–45	66,3	0,75	69,6	0,82	62,3	0,65
46–55	73,1	0,62	69,4	0,57	76,4	0,66
56–65	74,1	0,91	70,0	0,86	77,4	0,94
Over 65	83,8	1,16	77,7	1,26	90,8	1,04
Gjennomsnitt	69,7	0,82	69,0	0,89	70,5	0,74

Kilde: Gallup 2016, N = 1031

6.3 INNTEKT

Det er liten grunn til å forvente at det skal være noen sammenheng mellom inntekt, bibellesning og det å eie en Bibel. Vi har sett hvordan både kjønn og alder påvirker forholdet til Bibelen, men det er vanskelig å tenke seg gode grunner til at høy, medium eller lav inntekt skal påvirke forholdet til

¹⁰ Når vi i det følgende diskuterer lesning av Bibelen med utgangspunkt i TLU, så måler vi hvor mange som oppgir at de leser Bibelen i løpet en uke. Det ville selvsagt være interessant også å fange opp de som leser daglig, månedlig eller noen ganger i løpet av et år, men datamaterialet tillater ikke dette.

¹¹ Når vi måler bibellesning i Gallup 2016, bruker vi en skala som går fra 0 til 5, hvor 0 indikerer at man aldri leser i Bibelen og 5 at man leser daglig.

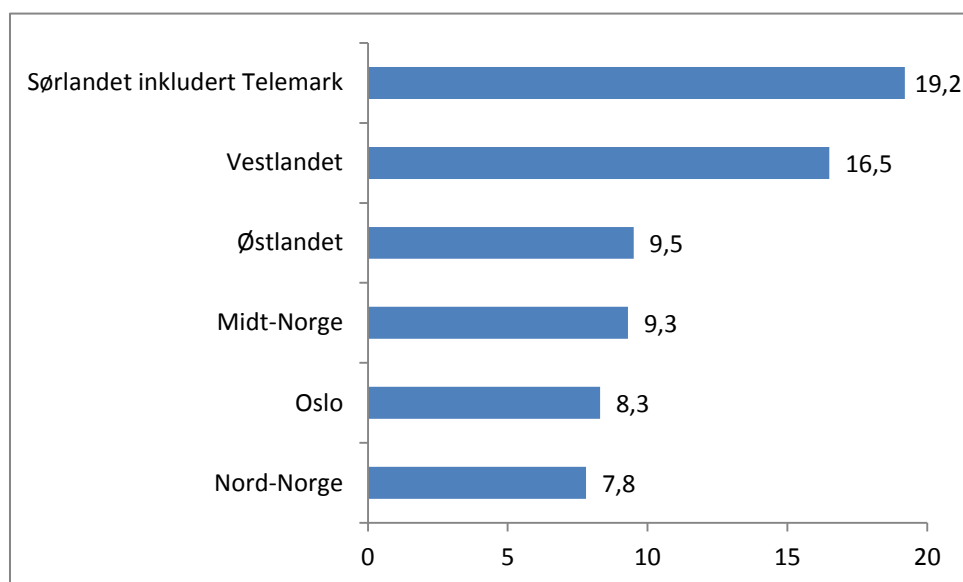
Bibelen. Både undersøkelsen fra 2012 og 2016 bekrefter at det ikke er noen statistisk sammenheng (korrelasjon, ikke gjengitt) mellom disse faktorene, hverken når vi ser på personlig inntekt eller husstandens inntekt. Det er altså ingen sammenheng mellom hvor mye man tjener og hvor ofte man leser i Bibelen.

6.4 BOSTED

Når det gjelder bosted, så vet vi at det er store regionale forskjeller i Norge når det gjelder tro og trosutøvelse (Botvar, Repstad og Agedal 2010). Vi vet at folk oftere er kristne på Sør- og Vestlandet, og at spesielt Oslo skiller seg ut ved at man i mindre grad er kristne enn i resten av landet. Det er også slik at man ofte forventer å finne en større andel kristne på mindre steder enn i de større byene, siden man tradisjonelt har tenkt at det er en sammenheng mellom urbanisering og sekularisering.

Figur 6.1. viser hvor mange prosent som har lest i Bibelen den siste uken fordelt på landsdeler.¹² Som forventet skiller Sørlandet og Vestlandet seg ut ved at flere her leser i Bibelen. Også som forventet er få som leser i Bibelen i Oslo; men det stedet man leser minst er faktisk i Nord-Norge.

Figur 6.1 Landsdel og ukentlig bibellesning

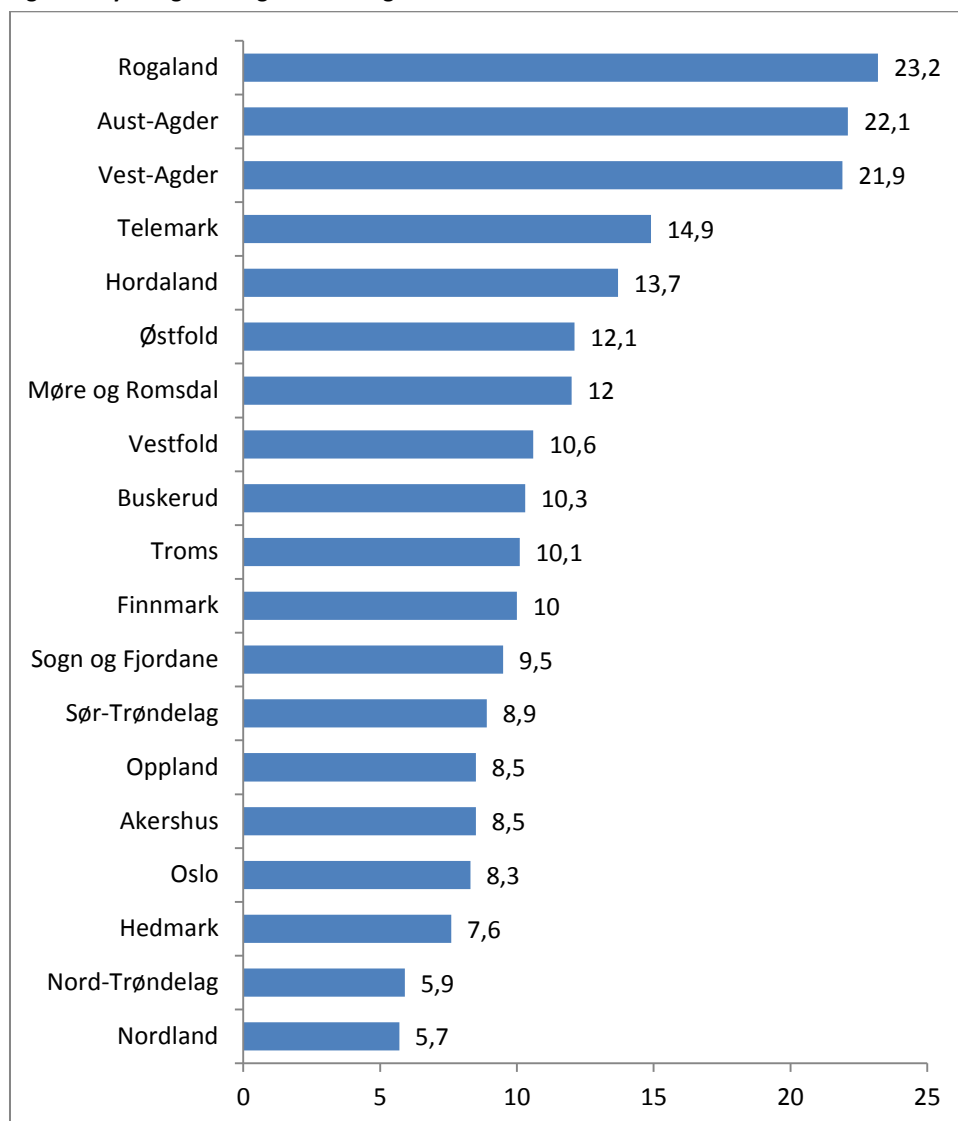

Kilde: TLU 2012, N = 3981, prosent

Figur 6.2 gir et nyansert bilde ved å vise bibellesning fordelt på fylker. Figuren viser at man leser mest i Bibelen i Vest-Agder, Aust-Agder og Stavanger. De stedene man leser i minst i Bibelen er ikke på Østlandet, men faktisk i Nordland og i Nord-Trøndelag; deretter følger fylker på Østlandet: Hedmark, Oslo, Akershus og Oppland.

¹² I det følgende vil vi ikke bruke data fra Gallup 2016, siden antall respondenter her er for lite til å gi pålitelige tall fra de ulike fylkene. TLU derimot inneholder 4001 respondenter, noe som muliggjør mer finmaskede analyser.

Figur 6.2 Fylke og ukentlig bibellesning

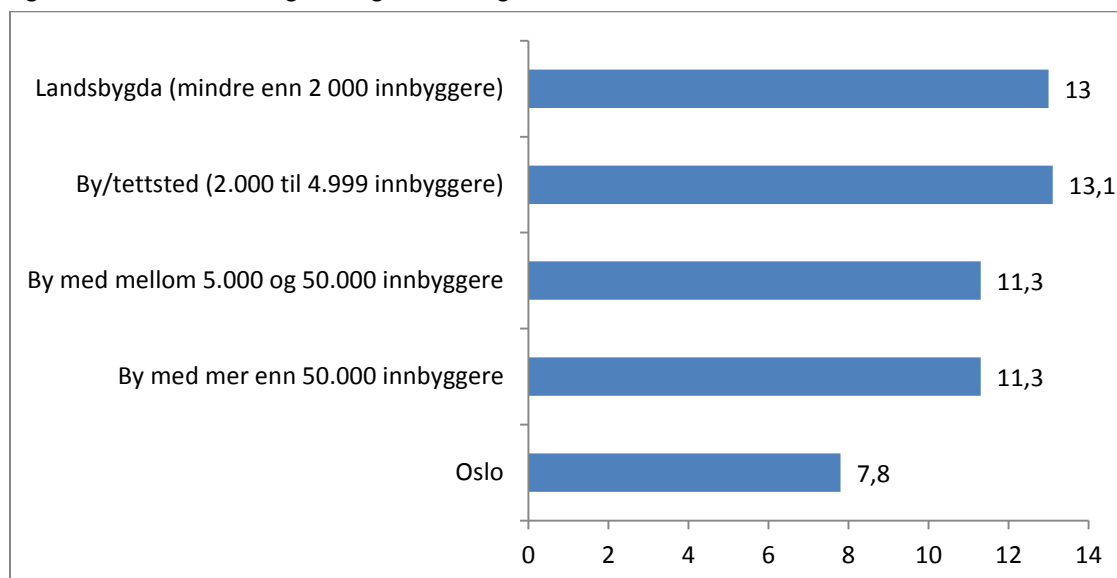

Kilde: TLU 2012, N = 3981, prosent

Figur 6.3 viser sammenhengen mellom bostedsstørrelse og bibellesning. Vi ser at det er en svak sammenheng mellom størrelse på bosted og lesning, nemlig slik at man leser mer i Bibelen jo mindre stedet er. Dette er likevel ingen sterk sammenheng.¹³ Forskjellen mellom bibellesning i Oslo og på steder med mindre enn 2000 innbyggere er på 5,2 prosentpoeng, mens forskjellen mellom for eksempel Oslo og Rogaland er på 14,9 prosentpoeng (figur 6.2). Det er en svak tendens til at folk på mindre steder leser mer i Bibelen, men hvilket fylke man bor i er en mye viktigere faktor.

¹³ En korrelasjonsanalyse viser at sammenhengene mellom størrelse på bosted og lesning har en korrelasjonskoeffisient på 0,042 (Pearsons r). Dette er en statistisk signifikant, men svak, sammenheng.

Figur 6.3 Bostedsstørrelse og ukentlig bibellesning

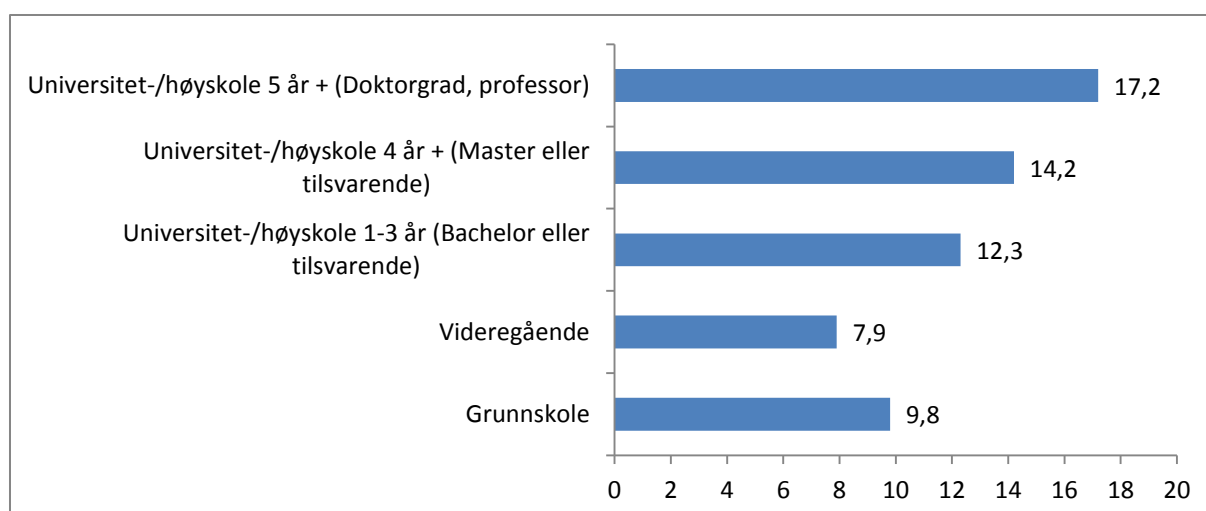
Kilde: TLU 2012, N = 3882, prosent

6.5 UTDANNING

Til slutt skal vi se på sammenhengen mellom bibellesning og utdanningsnivå. Det er vanlig å anta at høyere utdanning fører til lavere grad av religiøsitet (se f.eks. Botvar 2010). Derfor er det grunn til å forvente at de som leser mest i Bibelen er de med minst utdanning.

Figur 6.4 og tabell 6.3 bekrefter *ikke* denne antagelsen. Tvert i mot indikerer datamaterialet fra 2012 og 2016 at bibellesning øker med utdanningsnivå. Begge tabellene viser at den gruppen som leser minst i Bibelen er den som har kun videregående utdanning. Deretter øker andelen som leser i Bibelen i takt med utdanningsnivå. De som leser mest i Bibelen, både i 2012 og 2016 er de med høyest utdanning. Dette gjelder også det å eie Bibelen (tabell 6.3): Andelen som eier en bibel øker i takt med utdanningsnivået.

Figur 6.4 Utdanningsnivå og bibellesning

Kilde: TLU 2012, N = 3753, prosent

Dette er overraskende og viktige funn. Korrelasjonsanalyser bekrefter at det er en statistisk signifikant sammenheng mellom utdanning og bibellesning (men ikke det å eie en bibel).¹⁴

Hvordan kan vi forklare den positive sammenhengen mellom utdanning og bibellesning? En mulig forklaring er at det dreier seg om en skinnsammenheng (spuriøs sammenheng), siden vi har sett at det er en sammenheng mellom (høy) alder og bibellesning. Det tar naturligvis tid å fullføre høyere utdanning. Dermed kan det være at alder er den egentlige årsaken til at de med høyere utdanning leser mer i Bibelen. Statistiske analyser bekrefter ikke denne hypotesen. De viser at utdanningsnivå har en signifikant positiv effekt på bibellesning, selv når vi tar hensyn til alder.¹⁵

Tabell 6.3 Utdanningsnivå, bibellesning og det å eie Bibelen

Utdanningsnivå	Bibellesning (skala 0–5)	Eier Bibelen (prosent)
Grunnskoleutdanning (10-årig grunnskole, 7-årig folkeskole eller lignende)	0,75	66,6
Videregående utdanning (Allmennfag, yrkesskole eller annet)	0,65	67,2
Fagutdanning/yrkesutdanning/fagbrev/videregående yrkesfaglig utdanning	0,84	67,9
Universitets-/høgskoleutdanning med inntil fire års varighet	0,86	70,3
Universitets-/høgskoleutdanning med mer enn fire års varighet	0,94	73,7
Gjennomsnitt	0,82	69,7

Kilde: Gallup 2016, N = 1031

Dette fører til at vi bør stille spørsmålstegn ved den vanlige antagelsen om at det er en negativ sammenheng mellom religiøsitet og utdanningsnivå. Vi skal se i neste kapittel, at bekjennende kristne leser mer i Bibelen enn andre. Er det virkelig slik at kristne i gjennomsnitt har lavere utdanningsnivå? Tabell 6.4 viser at dette faktisk ikke er tilfellet. I 2012 ble respondentene spurt blant annet om de var "bekjennende kristne" eller "kristen, men ikke bekjennende kristen". Tabell 6.4 viser at andelen "bekjennende kristne" øker med utdanningsnivå. Det er interessant å merke seg at dette

¹⁴ Korrelasjonskoeffisientene er på 0,075 (TLU 2012) og 0,084 (Gallup 2016) (Pearsons r, to-halet, signifikant på 0,01-nivå).

¹⁵ Dette undersøkt ved hjelp av stegvise, lineære regresjonsanalyser. Utdanning har en svak, men signifikant påvirkning på bibellesning, både i 2012 og 2016, også når alder inkluderes som uavhengig variabel (analyser ikke gjengitt).

også gjelder andelen ateister (som oppgir å ha "ingen religiøs tro"). På den andre siden minker andelene som oppgir å være "kristne, men ikke bekjennende"; de som har en tro, men som ikke er kristne; og de som ikke vet. Med andre ord fører høyere utdanning til en polarisering når det gjelder tro, hvor flere sverger til "ytterpunktene": bekjennende kristendom og ateisme. Dette er i seg selv et interessant funn som går i mot en vanlig antagelse om en negativ sammenheng mellom kristen tro og utdanningsnivå. Dessuten kan dette også være med på å forklare den observerte sammenhengen mellom utdanning og bibellesning, siden vi skal se i neste kapittel at "bekjennende kristne" leser mer i Bibelen. Samtidig skal vi ikke overvurdere styrken av denne sammenhengen, men den er statistisk signifikant og interessant, spesielt siden den går i mot en del vanlige antagelser.¹⁶

Hvorfor er det slik at økt utdanning fører til både flere bekjennende kristne og flere ateister? Det er ikke lett å gi et enkelt svar på dette. En mulig forklaring er at høyere utdanning gir større bevissthet og sikkerhet når det gjelder å velge "ytterpunktene" når det gjelder tro, men dette er spekulasjoner og noe vi trenger mer kunnskap om.

Tabell 6.4 Kristen tro og utdanningsnivå

	Bekjennende kristen	Kristen, men ikke bekjennende	Tro, men ikke kristen	Ingen religiøs tro	Vet ikke
Grunnskole	12,4	25,3	20,0	32,9	9,3
Videregående	11,2	30,5	19,4	31,7	7,1
Universitet/høyskole 1–3 år (bachelor eller tilsvarende)	14,9	30,5	14,6	34,2	5,8
Universitet/høyskole 4 år + (master eller tilsvarende)	15,0	28,9	13,3	37,3	5,6
Universitet/høyskole 5 år + (doktorgrad, professor)	20,3	25,1	11,0	38,5	5,2
Gjennomsnitt	14,0	29,4	16,0	34,3	6,3

Kilde: TLU 2012, N = 3743, prosent

6.6 HOVEDPUNKTER

- Det er en positiv sammenheng mellom alder og bibellesning. De som leser mest i Bibelen er de som er over 65 år.
- Hvis vi tar hensyn til kjønn, ser vi at en også mange unge menn (under 25 år) også leser mye i Bibelen.
- Det er ingen sammenheng mellom hvor mye man tjener og hvor mye man leser i Bibelen.
- Det er en svak sammenheng mellom det å bo på mindre steder og det å lese i Bibelen, men mer viktig er regionale ulikheter. Bibelbeltet fortjener fortsatt navet sitt: Man leser mest i Bibelen i Rogaland, Aust-Agder og Vest-Agder. De stedene man leser minst er i Nordland, Nord-Trøndelag, Hedmark og Oslo.
- Det er ikke slik at de med lavere utdanning leser mer i Bibelen enn andre. Tvert imot fører økt utdanning i hovedsak til at man leser mer i Bibelen. De som leser mest i Bibelen er de med doktorgradsutdanning. Det kan henge sammen med at andelen som regner seg som "bekjennende kristne" også øker med utdanningsnivå.

¹⁶ En korrelasjonsanalyse av sammenhengen mellom det å være "bekjennende kristen" og utdanningsnivå gir en koeffisient på 0,064, noe som er en ganske svak, men likevel signifikant sammenheng (Pearsons r, to-halet, signifikant på 0,01-nivå).

7 BIBELLESNING OG RELIGIØSE FORESTILLINGER

7.1 INNLEDNING

I dette kapittelet skal vi undersøke sammenhengen mellom bibellesning og religiøse forestillinger. I analysene vil vi benytte oss av en kategorisering hvor vi skiller mellom "forskjellsreligion" og "humanitetsreligion". Dette er begreper utviklet av Woodhead og Heelas (2000) og ble diskutert i kapittel 3. Forskjellsreligion vektlegger at man er innenfor eller utenfor den rette tro og det religiøse fellesskapet, og den henger ofte sammen med et bokstavtro bibelsyn. Innenfor humanitetsreligion er det ofte er mindre skarpt skille mellom innenfor og utenfor, rett og feil tro. Man er også mindre opptatt av å følge én rett lære, og man har sjeldnere et bokstavtro bibelsyn.

Denne todeling er en idealtype, det vil si en forenkling som ikke vil fange opp alle nyansene og kompleksiteten i den virkelige verden. Den vil likevel hjelpe oss til å undersøke hvordan ulike kristne forestillinger henger sammen med bibellesning. Er det slik at alle kristne leser like mye i Bibelen, eller er det slik at noen leser mer enn andre? Vi skal også undersøke i hvilken grad ikke-kristne leser i Bibelen. Det er nok naturlig å forvente at disse leser mindre enn kristne. Men som vi diskuterte i kapittel 1, så har Bibelen en sentral plass i norsk kultur, og det kan tenkes at også en del leser jevnlig i Bibelen av ulike grunner, selv om de ikke har en kristent livssyn.

7.2 RELIGIØS TRO OG BIBELLESNING

Hva slags tro har de som leser i Bibelen? Tabell 7.1 gir svar på dette spørsmålet. Den viser oss hvor mange prosent som leser Bibelen ukentlig innenfor ulike grupper, og hvor stor del av befolkningen disse gruppene utgjør. Det vi ser er at kun 13,9 prosent av befolkningene regner seg som bekjennende kristne, men at hele 60,5 prosent av disse leser Bibelen minst én gang i uken. Dette er vesentlig mer enn alle de andre gruppene, inkludert de som sier at de er "ikke-bekjennende" kristne.¹⁷ Av disse leser kun 6,0 prosent i Bibelen, et tall som ligger betraktelig nærmere de ikke-kristne enn de bekjennende kristne. Tabell 7.1 viser tydelig at hvis vi skal forstå ulik grad av bibellesning i Norge, så må vi ta hensyn til skillet bekjennende kristne og ikke-bekjennende kristne. Det er vesentlig større forskjell mellom disse to gruppene enn mellom ikke-bekjennende kristne og ikke-kristne.

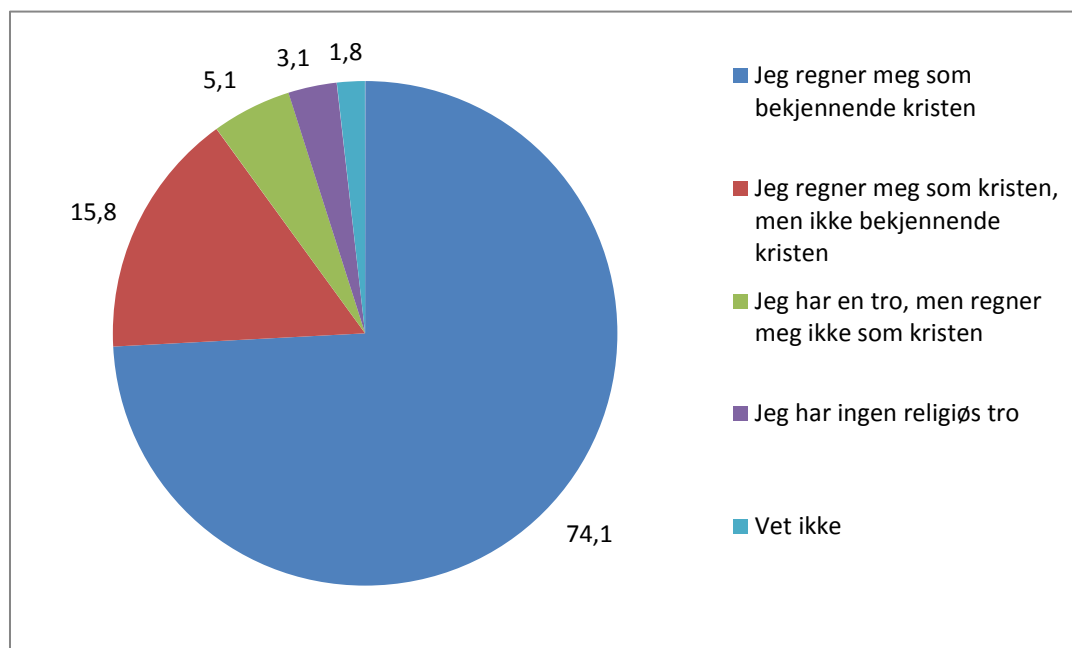
¹⁷ Det kan diskuteres hvor godt begrepet "bekjennende kristen" er (og beslektede begrep, slik som "personlig kristen"). Hva betyr dette egentlig og hvordan tolker respondentene et slikt begrep? Det er ikke mulig å vite dette sikkert. Det at 13,9 prosent har svart at de identifiserer seg med denne kategorien, viser likevel at begrepet har gjenklang.

Tabell 7.1 Religiøs tro og bibellesning

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Jeg regner meg som bekjennende kristen	60,5	13,9
Jeg regner meg som kristen, men ikke bekjennende kristen	6,0	29,8
Jeg har en tro, men regner meg ikke som kristen	3,6	16,1
Jeg har ingen religiøs tro	1,0	34,1
Vet ikke	3,3	6,2

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket utsagn opplever du som mest dekkende for deg selv?"

En annen tilnærming til bibelbruk i Norge, er å undersøke hva som kjennetegner den delen av befolkningen på 11,3 prosent som oppgir at de leser ukentlig i Bibelen. Hva slags religiøs tilhørighet har denne bibellesende delen av befolkningen? Figur 7.1 gir svar på dette spørsmålet. Selv om bekjennende kristne utgjør kun 13,9 prosent av befolkningen (tabell 7.1) står de for 74,1 prosent av all ukentlig bibellesning som foregår i Norge (figur 7.1). Det er en meget sterk sammenheng mellom det å oppfatte seg selv som bekjennende kristen og det å lese ukentlig i Bibelen.¹⁸

Figur 7.1 Religiøs tro hos de som leser i Bibelen

Kilde: TLU, N = 448, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket utsagn opplever du som mest dekkende for deg selv?"

7.3 RELIGIØSE FORESTILLINGER OG BIBELLESNING

Et skille mellom forskjellsreligion og humanitetsreligion er hvor strengt man skiller mellom ulike typer gudstro. Ofte vil forskjellsreligion insistere på én rett lære, men humanitetsreligion kan åpne opp for pluralisme og at ulike religioner kan reflektere samme underliggende sannhet (Henriksen og Repstad

¹⁸ En korrelasjonsanalyse viser at sammenhengene mellom det å være bekjennende kristen og bibellesning har en korrelasjonskoeffisient på 0,623 (Pearsons r, to-halet). Dette er en meget sterk statistisk sammenheng (som er signifikant på 0,01-nivå).

2005: 15). Tabell 7.2 viser hvordan befolkningen tenker rundt dette spørsmålet og hvordan dette henger sammen med bibellesning.

Tabell 7.2 Bibellesning og syn på religion

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Det er ingen sannhet i noen religion	2,2	12,8
Det er svært lite sannhet i enhver religion	2,8	18,2
Det er grunnleggende sannheter i flere religioner	10,8	44,7
Det er sannhet i bare én religion	74,2	6,7
Vet ikke	3,9	17,5

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilken av disse påstandene ligger nærmest ditt eget syn?"

Vi ser også her at den tydeligste skillelinjen i bibellesning går mellom det vi kan beskrive som forskjellsreligion og humanitetsreligion, ikke mellom religiøse og ikke-religiøse. De som leser klart mest i Bibelen er den relativt lille gruppe av nordmenn (6,7 prosent) som mener at "det er sannhet i bare én religion". Tre av fire av disse leser i Bibelen mins en gang i uka. Blant de som mener at "det er grunnleggende sannheter i flere religioner" (44,7 prosent) er det bare 10,8 prosent som leser i Bibelen.

Tabell 7.3 Bibellesning og syn på Gud

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Jeg tror ikke på Gud	1,3	22,9
Jeg vet ikke om det finnes noen Gud, og jeg tror ikke det er noen måter å finne det ut på	1,5	18,2
Jeg tror ikke på noen personlig Gud, men jeg tror det finnes en høyere makt av et eller annet slag	2,4	24,3
Jeg tror nok på Gud enkelte ganger, men andre ganger gjør jeg det ikke	4,8	5,3
Selv om jeg er i tvil, føler jeg at jeg tror på Gud	13,0	15,6
Jeg tror at Gud virkelig finnes, og det er jeg ikke i tvil om	56,9	13,8

Kilde TLU 2012, N = 3942, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket utsagn nedenfor gir best uttrykk for hva du tror om Gud?"

Tabell 7.3 viser sammenhengen mellom Gudssyn og bibellesning og oppsummerer en rekke ulike syn på Gud. Den viser en tydelig sammenheng mellom det å tro på Gud og bibellesning: jo mer sikker man er i sin Gudstro, jo mer leser man i Bibelen, og blant de som oppgir at de tror uten tvil, leser over halvparten i Bibelen minst en gang i uken.

Tabell 7.4 Bibellesning og syn på liv etter døden

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Jeg tror ikke at det finnes et liv etter døden	1,9	32,5
Jeg tror at det finnes noe etter døden, men jeg vet ikke hva	6,9	36,4
Jeg tror vi kommer til Gud og får leve hos ham sammen med alle de andre døde	48,2	7,0
Jeg tror at vi enten blir frelst eller fortapt	85,3	4,8
Jeg tror at vi blir født til stadig nye liv her på jorda	4,1	4,9
Vet ikke	3,2	14,3

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket av disse utsagnene passer best med din oppfatning av Bibelen?"

Et annet kjennetegn ved forskjellsreligion er at den kan vektlegge at mennesket kan bli frelst eller fortapt og at dette vil påvirke hva som skjer med mennesker etter døden. Tabell 7.4 beskriver hvordan nordmenn forestiller seg livet etter døden. De vanligste synspunktene er at det "finnes noe" men at man ikke vet hva (36,4 prosent) eller at man ikke tror på et liv etter døden (32,5 prosent). Færre tror på en kristen Gud og på frelse og fortapelse, men de som gjør dette er de som leser mest i Bibelen. Blant de 7,0 prosentene som tror at man etter døden kommer til Gud og lever sammen med han og "alle de andre døde", så leser cirka halvparten i Bibelen. Den gruppen som leser mest i Bibelen er de 4,8 prosentene som mener at man etter døden blir enten "frest eller fortapt". Igjen ser vi at de som leser mest i Bibelen er de som har et syn som harmonerer med det vi kan beskrive som forskjellsreligion.

Tabell 7.5 Bibellesning og bibelsyn

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Bibelen er Guds faktiske ord, og den bør tas bokstavelig ord for ord	77,4	4,1
Bibelen er inspirert av Gud, men bør ikke tas bokstavelig ord for ord	23,9	27,2
Bibelen er en gammel bok med fabler, legender, historier og moralske læresetninger som mennesker har nedtegnet	2,6	53,2
Angår ikke meg	0,3	7,6
Vet ikke	2,3	7,8

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket av disse utsagnene passer best med din oppfatning av Bibelen?"

Et annet kjennetegn ved forskjellsreligion er et fokus på respekt for Guds ord og autoritet. Dette kan komme til uttrykk som et bokstavtro bibelsyn hvor man er opptatt at Bibelen bør leses bokstavelig. Tabell 7.5 viser at de som mener dette er de som også leser klart mest i Bibelen: Blant denne relativt lille gruppen (4,1 prosent) leser 77,4 prosent ukentlig i Bibelen. I en mellomposisjon er den ganske store gruppen (27,2 prosent) som mener at Bibelen ikke er bør tas bokstavelig, men som likevel er inspirert av Gud: Blant disse leser 23,9 prosent i Bibelen. Over halvparten av den norske befolkningen mener at Bibelen ikke er en gudsinspirert bok, og bare 2,6 prosent av disse leser i Bibelen. Bibelen har uten tvil en viktig plass i norsk kultur, og det er nok derfor en del mennesker som leser i Bibelen selv om de ikke har en kristen tro. Tabell 7.5 viser likevel at dette er en liten gruppe; de som leser i Bibelen er først og fremst de som har en kristne tro og betrakter Bibelen som Guds ord eller en gudsinspirert tekst.

Tabell 7.6 Bibellesning og endringer i syn på Gud

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Jeg tror ikke på Gud nå, og jeg har aldri gjort det	1,0	30,1
Jeg tror ikke på Gud nå, men jeg gjorde det før	2,9	13,1
Jeg tror på Gud nå, men det gjorde jeg ikke før	40,6	2,7
Jeg tror på Gud nå, og det har jeg alltid gjort	30,8	29,2
Vet ikke	2,1	24,9

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet: "Hvilket av disse utsagnene beskriver best dine forestillinger om Gud?"

Vi skal også undersøke sammenhengen mellom *endringer* i tro og bibellesning. Ovenfor (tabell 7.3) så vi at de som leste mest i Bibelen også hadde en sikker Gudstro. Tabell 7.6 viser, kanskje

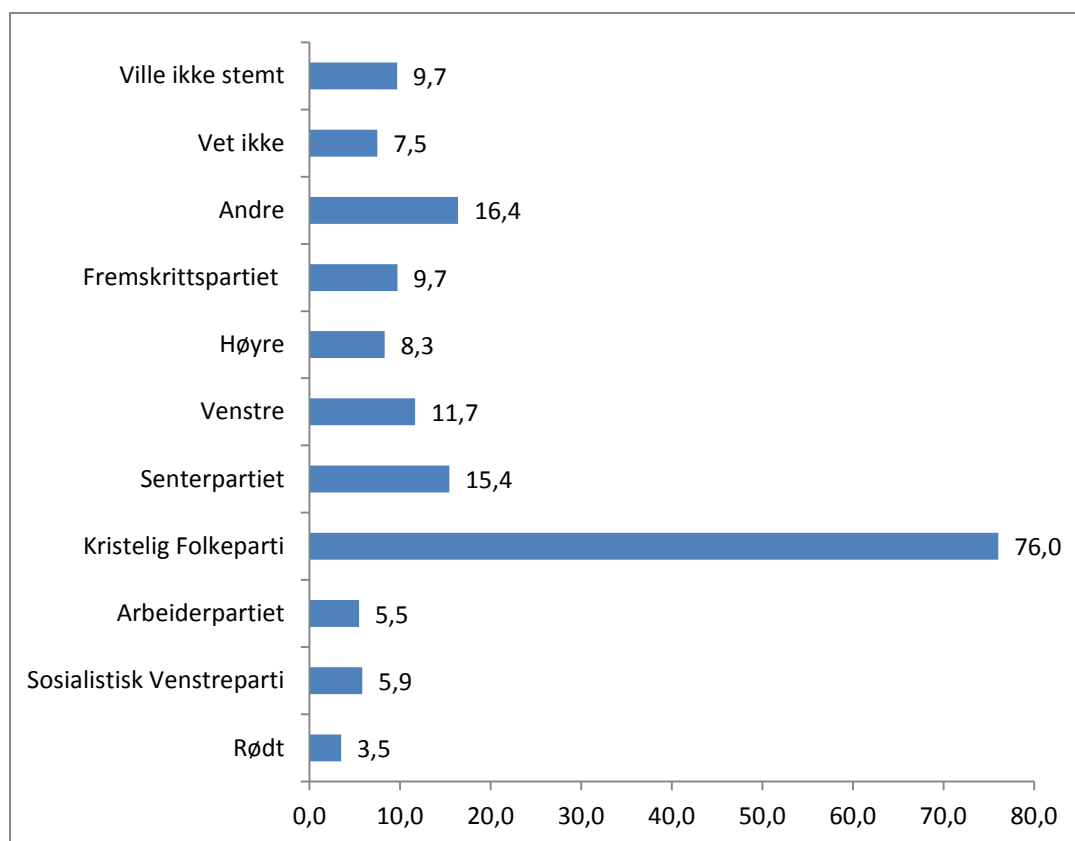
overraskende, at de som leser mest i Bibelen ikke er de som alltid har trodd på Gud, men de som i løpet av livet har gått fra ikke-tro til tro. Det er riktig nok ikke en veldig stor forskjell mellom disse to gruppene; hovedforskjellen går mellom de som ikke tror og de som tror, men det er likevel et interessant funn. En forklaring kan være at aktiv bibellesning henger sammen med en sterk og aktiv tro, noe som kan være et resultat av "vekkelses-kristendom" og omvendelse. I Norge har man hatt en tradisjon for vekking, hvor det har vært vektlagt at en kristen tro bør være et resultat av en omvendelse og vekking i voksen alder. På bedehusene (Aagedal 2003) og i mange frikirker fokuseres ofte en kristen tro som er et resultat av et personlig møte med Gud og Jesus. Hvis det er slik at det å begynne å tro på Gud resulterer i form for mer aktiv kristen tro, så kan dette forklarer hvorfor denne gruppen leser mer i Bibelen enn de som alltid har trodd på Gud. Men i denne sammenhengen blir dette spekulasjoner. Det vil være interessant å lære mer om forskjeller i bibelbruk mellom de som alltid har trodd og de som har begynt å tro.

I begynnelsen av dette kapitlet spurte vi hvilke gruppe som leste mest i Bibelen. Svaret på dette spørsmålet er at de som leser mest er de som har en kristen tro som harmonerer med det vi har kalt forskjells-kristendom. De som leser mest er de som tror at det finnes sannhet bare i én religion, som tror at vi etter døden opplever enten frelse eller fortapelse og som mener at Bibelen bør tas bokstavelig. På den andre siden er dette en ganske liten gruppe, så det er viktig ikke å undervurdere graden av bibelbruk hos de andre gruppene. Selv om andelen som leser er lavere i disse gruppene, så er disse gruppene større. Likevel er det slik at vi ser tydelige forskjeller mellom grupper – ikke mellom kristne og ikke-kristne – men mellom forskjellsreligion og humanitetsreligion. Denne innsikten legger grunnlaget for analysen i neste kapittel, hvor vi skal undersøke sammenhengen mellom bibellesning og religiøs tilhørighet.

7.4 PARTIPREFERANSER OG BIBELLESNING

Helt til slutt skal vi også kort undersøke sammenhengen mellom bibellesning og partipreferanser. Figur 7.2 gir oss et meget tydelig funn: De som oppgir at de vil stemme på Kristelig Folkeparti leser mye mer i Bibelen enn alle andre velgergrupper. Blant de andre velgergruppene varierer ukentlig bibellesning mellom 3,5 prosent (av de som vil stemme Rødt) til 15,4 prosent (av de som vil stemme på Senterpartiet), mens hele 76,0 prosent av Kristelig Folkepartis velgere leser i Bibelen. Kristelig Folkeparti står i en særstilling i norsk politikk ved at partiet fanger opp bibellesende velgere i en mye større grad enn alle de andre partiene.

Figur 7.2 Bibellesning og partipreferanser

Kilde: TLU, N = 3959, prosent

7.5 HOVEDPUNKTER

- De som regner seg som bekjennende kristne leser klart mest i Bibelen. 60,5 prosent av disse leser ukentlig i Bibelen. Selv om disse kun utgjør 13,9 prosent av befolkningen, står de for tre fjerdedeler av all bibellesning i Norge.
- Når vi skal forstå hvilke kristne som leser i Bibelen kan det være hensiktsmessig å skille mellom forskjellsreligion og humanitetsreligion. De som leser klart mest i Bibelen er de som mener det er sannhet i bare én religion, som er sikker på sin Gudstro, som tror på frelse og fortapelse og som har et bokstavtro bibelsyn. Man kan argumentere for at disse synspunktene kan plasseres i kategorien forskjellsreligion. Den største forskjellen i bibellesning går dermed ikke mellom kristne og ikke-kristne, men mellom forskjellsreligion og humanitetsreligion.
- De som har begynt å tro på Gud leser noe mer i Bibelen enn de som alltid har trodd.
- Mer enn tre av fire av Kristelig Folkepartis velgere lesere ukentlig i Bibelen. Dette er vesentlig høyere enn alle andre velgergrupper.

8 BIBELEN OG RELIGIØS TILKNYTNING

8.1 INNLEDNING

Et viktig aspekt ved religiøsitet er menneskers tilknytning til religiøse trossamfunn. I forrige kapittel undersøkte vi sammenhengen mellom religiøse forestillinger og bibellesning; i dette kapittelet skal vi undersøke bibellesning i forhold til medlemskap og tilhørighet. Vi skal blant annet svare på disse spørsmålene: I hvilke kristne trossamfunn leser man mest i Bibelen? Har de som leser mye i Bibelen sterkere tilhørighet til det trossamfunnet de er medlem av? Er det slik at de som leser mye i Bibelen går oftere enn andre på gudstjenester og religiøse møter? Hva er sammenhengen mellom bibellesning og planer om inn- og utmeldelse av trossamfunn?

8.2 RELIGIØS TILKNYTNING

I Norge finnes det en rekke tros- og livssynssamfunn, inkludert flere kristne trossamfunn. Det klart største trossamfunnet i Norge er likevel Den norske kirke. På tross av at denne opplever stadig synkende medlemstall, er fortsatt omtrent tre av fire nordmenn medlem av Den norske kirke,¹⁹ slik vi ser i tabell 8.1.

Tabell 8.1 Religiøs tilknytning og bibellesning

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Den norske kirke	9,7	75,5
Den romersk-katolske kirke	17,4	1,2
Pinsebevegelsen	86,4	1,1
Annet kristent trossamfunn	60,4	3,6
Human-Etisk Forbund	1,8	5,5
Annet livssynssamfunn	17,6	0,4
Ikke noe tros- eller livssynssamfunn	3,4	12,6

Kilde TLU 2012, prosent, N = 3959

Tabellen viser også at 1,2 prosent av befolkningen er medlem av Den romersk-katolske kirke, 1,1 prosent er medlem av Pinsebevegelsen og 3,6 prosent oppgir å være medlem av andre kristne trossamfunn. Når det gjelder bibellesning, så gir tabell 8.1 oss et veldig tydelig funn: De gruppene som i gjennomsnitt leser klart mest i Bibelen i Norge er medlemmer av Pinsebevegelsen og andre kristne trossamfunn enn den norske og den katolske kirke. 9,7 prosent av medlemmene av Den norske kirke leser ukentlig i Bibelen. Blant pinsevenner, derimot, leser hele 86,4 prosent i Bibelen, og 60,4 prosent av de som tilhører andre kristne trossamfunn gjør det samme.

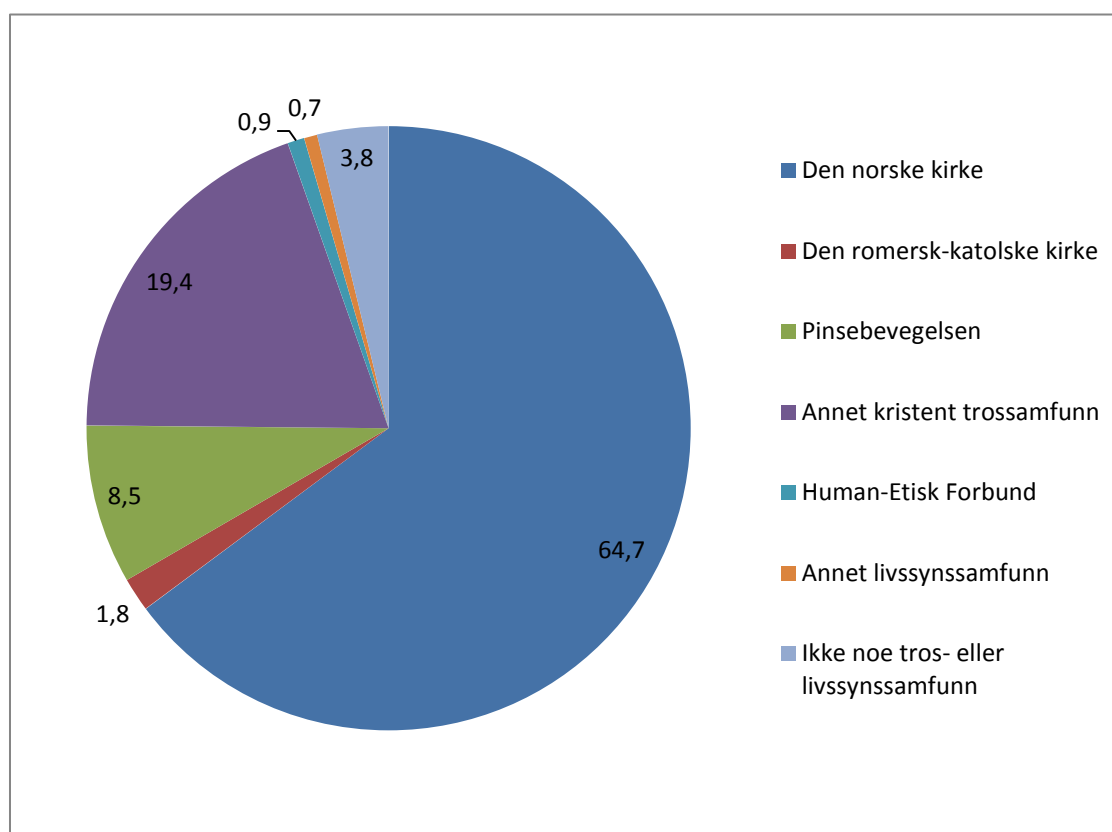
Hva slags religiøs tilknytning har den delen av befolkningen på 11,3 prosent som oppgir at de leser ukentlig i Bibelen? Selv om Pinsebevegelsen og "andre kristne trossamfunn" kun utgjør 4,7 prosent av befolkningen (tabell 8.1), så utgjør de 27,9 prosent av dem som leser Bibelen ukentlig i Norge

¹⁹ I 2015 var 72,9 prosent medlem av Den norske kirke i følge tall fra SSB, og i 2012 var tallet 75,8 prosent, et tall som ligger meget nært opp til det vi ser i tabell 8.1.

(figur 8.1). Med andre ord er det slik at når man studerer Bibelens betydning for nordmenn, så har disse gruppene en sentral plass.

Medlemmer av Den norske kirke leser i gjennomsnitt mindre enn disse andre gruppene, men som vi allerede har nevnt, utgjør disse medlemmene én fjerdedel av befolkningen. Dermed blir det totale antallet medlemmer som leser i Bibelen likevel større enn i andre trossamfunn. Figur 8.1 viser at blant gruppen av nordmenn som leser i Bibelen, så er 64,7 prosent medlemmer av Den norske kirke.

Figur 8.1 Religiøs tilhørighet hos de som leser i Bibelen

Kilde: TLU, N = 448, prosent

8.3 TILHØRIGHET OG RELIGIØS AKTIVITET

Medlemskap fanger bare opp ett aspekt ved menneskers religiøse tilknytning, siden det er stor variasjon i hvor ofte mennesker deltar i aktiviteter knyttet til sitt trossamfunn og hva slags forhold de har til sitt medlemskap. For eksempel vet vi at det er stor variasjon innenfor Den norske kirkes medlemsmasse (Høeg og Gresaker 2015: 21, Rafoss 2016: 13): Man har en kjerne av aktive medlemmer, som føler sterk tilknytning og som deltar aktivt i kirkelivet; deretter har man en stor del av medlemsmassen om ikke bruker kirken aktivt, men som likevel ønsker å være medlemmer; og til slutt har man distanserte medlemmer som kjenner liten tilknytning til kirken og som kanskje vurderer å melde seg ut.

Tabell 8.2 viser sammenhengen mellom tilhørighet og bibellesning. Merk at tabellen beskriver tilhørighet uavhengig av hva slags trossamfunn man er medlem av. Også tabell 8.2 gir oss et tydelig funn: Det er en meget sterk positivt sammenheng mellom bibellesning og tilhørighet. Jo mer

tilhørighet man føler, jo mer leser man også i Bibelen. Blant de som oppgir at de føler "meget sterk" tilhørighet, så lese hele 67,9 prosent i Bibelen.

Tabell 8.2 Tilhørighet og bibellesning, hele befolkningen

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Ingen tilhørighet	2,0	16,1
Ganske svak tilhørighet	3,3	40,4
Ganske sterk tilhørighet	18,2	21,3
Meget sterk tilhørighet	67,9	7,6
Vet ikke	6,7	3,8
Er ikke medlem av noe tros- eller livssynssamfunn	3,7	10,9

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet "I hvilken grad føler du tilhørighet til den kirken eller det tros- eller livssynssamfunnet du er medlem av?"

Vi har sett hvordan medlemmer av Pinsebevegelsen og "andre kristne trossamfunn" leser mye i Bibelen. Det er også slik at disse føler svært sterk tilhørighet til sitt trossamfunn (analyse ikke gjengitt). Siden dette er tilfellet, kan det være at det er disse som først og fremst skaper den positive sammenhengen vi ser i tabell 8.2. Hvis vi bare ser på Den norske kirkes medlemmer, er det fortsatt en sterk sammenheng mellom bibellesning og tilhørighet? Tabell 8.3. viser at det faktisk er slik. Sammenhengen blir noe svakere, men er fortsatt tydelig og sterk.

Tabell 8.3 Tilhørighet og bibellesning, medlemmer av Den norske kirke

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Ingen tilhørighet	1,8	16,6
Ganske svak tilhørighet	2,8	47,9
Ganske sterk tilhørighet	16,7	24,0
Meget sterk tilhørighet	59,5	6,4
Vet ikke	6,2	4,3
Er ikke medlem av noe tros- eller livssynssamfunn	0,0	0,7 ²⁰

Kilde TLU 2012, N = 2991, prosent, svar på spørsmålet "I hvilken grad føler du tilhørighet til den kirken eller det tros- eller livssynssamfunnet du er medlem av?"

Hvorfor er det slik at de som leser mye i Bibelen også føler en sterk tilhørighet til det trossamfunnet de er medlem av, uavhengig av hvilket kristent trossamfunn dette er? Det er ikke mulig å gi et sikkert svar på bakgrunn av datamaterialet, men et mulig svar er at både bibellesning og tilhørighet er et resultat av sterkt og aktivt religiøst engasjement. Det er også mulig at bibellesning skjer i fellesskap og i regi av trossamfunnet, for eksempel i en bibelgruppe. Da kan det tenkes at slik type aktivitet, hvor man møter andre medlemmer, styrker følelsen av tilhørighet. Dette er hypoteser kvalitative studier vil være velegnet til å studere nærmere.

Et annet aspekt ved religiøs tilknytning er hvor ofte man deltar på gudstjenester og religiøse møter. Tabell 8.4. viser en meget sterk sammenheng mellom deltagelse og bibellesning – faktisk en av de sterkeste sammenhengene dokumentert i denne rapporten. Graden av bibellesning øker lineært med graden av deltagelse. De som ikke går på gudstjeneste leser heller nesten ikke i Bibelen, mens hele

²⁰ Tabellene inneholder bare de respondentene som oppgir at de er medlemmer av Den norske kirke. Noen få av disse har likevel her svart at de ikke er medlem av noe trossamfunn.

95,6 prosent av de som går hver uke leser. (Tabell 8.4 beskriver hele utvalget, men hvis man for eksempel ser på bare medlemmer av Den norske kirke, så får man lignende resultater (analyser ikke gjengitt)).

Det kan være at en årsak til denne sterke sammenhengen er at man selv leser eller at andre leser i Bibelen på de gudstjenestene og møtene man besøker, og at dette forklarer den sterke sammenhengen vi ser i tabell 8.4. Sannsynligvis er dette en del av forklaringen, men det er også grunner til å tro at bibellesning som skjer utenfor trossamfunnets regi også henger sammen med høy deltagelse, hvis det er slik at både bibellesning og høy deltagelse er et resultat av et underliggende religiøst engasjement.

Tabell 8.4 Deltagelse ved gudstjeneste og andre religiøse møter

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Hver uke eller nesten hver uke	95,6	4,0
Noen ganger i måneden	77,8	2,7
Omtrent en gang i måneden	47,6	2,6
Noen ganger i året	12,6	21,9
Sjeldnere	2,5	38,1
Aldri	1,2	30,7

Kilde TLU 2012, N = 3959, prosent, svar på spørsmålet "Hvor ofte er du til stede ved gudstjenester eller andre religiøse møter? (Regn ikke med bryllup, begravelse, dåp eller lignende)"

8.4 TANKER OM FREMTIDIG MEDLEMSKAP OG BIBELLESNING

Selv om man er medlem av et trossamfunn, så betyr ikke dette at man ikke kan vurdere å melde seg ut. Tabell 8.5 viser at 73,4 prosent av Den norske kirkes medlemmer svarer at de helt sikkert tror de kommer til å være medlemmer om fem år. 7,3 prosent svarer at de ikke tror det, mens 19,3 svarer "ja, kanskje". Tabellen viser også at de som er sikre på sitt medlemskap også leser mer i Bibelen. Dette er ikke overraskende siden vi har sett (tabell 8.3) at de medlemmene av Den norske kirke som leser mest i Bibelen også er de som føler størst tilhørighet til kirken – hvis man føler stor tilhørighet, vurderer man ikke å melde seg ut.

Tabell 8.5 Tanker om medlemskap og bibellesning blant medlemmer av Den norske kirke

	Bibellesning	Gruppestørrelse
Ja	11,0	73,4
Ja, kanskje	6,9	19,3
Nei	4,1	7,3

Kilde TLU 2012, N = 2991, prosent, svar på spørsmålet "Tror du at du kommer til å være medlem i Den norske kirke om fem år?"

På den andre siden er ikke forskjellene i bibellesning veldig stor mellom gruppene i tabell 8.5. Dette gjør at vi bør ta en nærmere kikk på hva som kjennetegner de som vurderer å melde seg ut av Den norske kirke. På den ene siden er det grunn til å tro at distanserte medlemmer, som ikke har en kristen tro, kan vurdere å melde seg ut, og det er ingen grunn til å tro at disse leser mye i Bibelen. Men på den andre siden vet vi at man har mennesker med et stort kristent engasjement som også vurderer å melde seg ut fordi de ikke er enig i kirkens teologi og praksis, for eksempel kirkens vigsel

av homofile. Det er mulig å hevde at Den norske kirke har beveget seg mot det vi beskriver som humanitetsreligion. Dette kan være problematisk for de av medlemmene som har en tro som er mer preget av forskjellsreligion. Vi så også i forrige kapittel at de med denne typen tro leste svært mye i Bibelen. Det kan derfor tenkes at det finnes medlemmer av Den norske kirke som leser mye i Bibelen, men som vurderer å melde seg ut av kirken og inn i andre kristne trossamfunn. Tabell 8.6 bekrefter denne antagelsen. Den beskriver medlemmer av Den norske kirke som vurderer å melde seg inn i andre tros- eller livssynssamfunn (kolonne 1), hvor mye disse gruppene leser i Bibelen (kolonne 2), og hvor stor andel av Den norske kirkes medlemsmasse gruppen utgjør (kolonne 3). Medlemmer av Den norske kirke som sier at de har tenkt på å melde seg inn i andre kristne trossamfunn, oppgir at de leser mye i Bibelen. Dette gjelder spesielt de som vurderer Pinsebevegelsen og "andre kristne trossamfunn". Mens de som oppgir at de vurderer å melde seg inn i Human-Etisk forbund leser som forventet lite i Bibelen.

Vi så ovenfor at bibellesning samsvarte med en sterk følelse av tilhørighet til Den norske kirke. Tabell 8.6 nyanserer dette funnet. Det finnes de som leser mye i Bibelen, men som vurderer å melde seg ut av kirken og inn i et annet kristent trossamfunn. Dette utgjør likevel en liten andel av kirkens medlemsmasse.

Tabell 8.6 Medlemmer av Den norske kirke som oppgir at de har tenkt på å melde seg inn i annet trossamfunn

	Prosent som leser Bibel	Prosent av medlemmene
Den romersk-katolske kirke	17,1	1,2
Pinsebevegelsen	54,5	0,7
Annet kristent trossamfunn	74,5	1,8
Human-Etisk Forbund	1,9	7,0

Kilde: TLU, N = 2991

8.5 HOVEDPUNKTER

- Medlemmer av Pinsebevegelsen og andre kristne trossamfunn (utenom Den norske kirke og Den katolske kirke) leser klart mest i Bibelen. Dette tyder på at aktiv bibellesning spiller en spesielt viktig rolle i frikirkelige miljøer.
- Bare 9,7 prosent av medlemmene av Den norske kirke leser jevnlig i Bibelen, men siden tre av fire nordmenn er medlem av Den norske kirke, utgjør disse likevel en relativt stor gruppe av befolkningene.
- De som leser mye i Bibelen føler også en mye sterkere tilhørighet til det trossamfunnet de er medlem av, enten dette er Den norske kirke eller et annet kristent trossamfunn.
- Det er også en meget sterk sammenheng mellom bibellesning og deltagelse på gudstjenester og religiøse møter.
- Selv om medlemmer av Den norske kirke som leser mye i Bibelen føler sterk tilknytning til kirken, er det også noen medlemmer som leser mye i Bibelen som vurderer å melde seg ut og inn i andre kristne trossamfunn, men disse utgjør en liten del av kirkens medlemmer.

9 VIDERE FORSKNING PÅ BIBELBRUK

9.1 INNLEDNING

Denne rapporten har systematisert og analysert foreliggende kvantitative data om bibelbruk. Dette har gjort det mulig å svare på en rekke spørsmål knyttet til Bibelens plass i det norske samfunn. Noen av disse svarene peker mot nye forskningsspørsmål, og rapporten har også avdekket områder hvor vi trenger mer data og kunnskap. I dette kapittelet vil vi beskrive temaer og forskningsstrategier som vi mener er relevante og interessante å studere i fremtiden. Vi vil i det følgende skille mellom kvalitative og kvantitative forskningsstrategier, og vi vil argumentere for at det er fordeler knyttet til først å gjennomføre et kvalitativt forskningsopplegg, siden dette kan legge grunnlag for videre kvantitativ datainnsamling.

9.2 BEHOV FOR KVALITATIV FORSKNING

Kvalitativ forskning kan belyse mange viktige områder det ikke var mulig å utforske i denne rapporten. Et spennende forskningstema er å undersøke Bibelens plass i det norske samfunn, det norske ordskiftet og norsk kultur. På tross av sekulariseringstendenser, har religion på mange måter blitt et mer synlig tema i den norske offentligheten de siste tiårene (Furseth 2015), noe som blant annet henger sammen med debatter knyttet til at Norge er blitt et mer flerreligiøst samfunn. Vi lever i et mediasamfunn hvor sosiale forhold formes av hvordan de medialiseres, noe som i høyeste grad inkluderer religion, og nye medietendenser former religion på nye måter. Vi nevnte i kapittel 3 hvordan Bibelen kan beskrives som en hjørnestein i norsk og vestlig kultur, men vi har lite kunnskap om hva dette faktisk innebærer i Norge i dag. Hvordan refereres det til Bibelen i for eksempel politiske debatter, tv-seirer, romaner, på sosiale media og så videre? Hva slags rolle spiller Bibelen og Bibelens fortellinger, læresetninger og budskap i slike ulike sammenhenger? En systematisk, kvalitativ studie av ulike deler av norsk kultur og offentlighet vil gi svar på dette. Den vil fortelle oss hva slags plass og relevans Bibelen har i et moderne, multikulturelt Norge.

For at et fenomen skal overleve, må det overføres til nye generasjoner. Hvis man vil forstå hva slags plass Bibelen vil ha i fremtiden, bør man studere unge menneskers forhold til Bibelen. I kapittel 6 så vi for eksempel at menn under 25 leser dobbelt så mye i Bibelen som kvinner i samme alder, men vi vet ikke hvorfor dette er tilfelle. Kvalitativ forskning vil kunne hjelpe oss å finne svar på dette og lignende spørsmål. Det vil være spesielt relevant å studere unges forhold til Bibelen i kristne ungdomsorganisasjoner, gjerne ulike ungdomsorganisasjoner med ulik teologisk orientering. Kvalitative intervju med ungdommer vil gi kunnskap om hvordan Bibelen brukes og forstås på måter som ikke er mulig å fange opp ved hjelp av kvantitative studier.²¹ I kapittel 3 beskrev vi hvordan religionssosiologi i økende grad har blitt opptatt av praktisk religiøs utøvelse og religion i hverdagen ("lived religion") (Hall 1997, Ammerman 2006). Kvalitative intervjuer vil kunne fange opp hva slags "praktisk" betydning Bibelen har for unge mennesker: Hva betyr det å eie en bibel? Hva betyr det å ha med seg en bibel eller at en bibel ligger fremme? Det finnes også andre kvalitative metoder enn intervju som kan gi ny, spennende kunnskap om bibelbruk. Det er mulig å be unge føre egen

²¹ KIFO har tidligere utført forskning i slike miljøer (se Botvar og Gresaker 2015).

fotodagbok som viser hva slags rolle Bibelen spiller i deres liv. Det er også mulig å undersøke unges bruk av sosiale media (slik som Facebook og Instagram) og undersøke hvordan kristen tro og bibelbruk fremstilles her. Sosiale medier gjør det mulig å dokumentere og samle inn nye typer data knyttet til religiøs praksis.

9.3 BEHOV FOR KVANTITATIV FORSKNING

Arbeidet med denne rapporten avdekket temaer vi trenger mer kvantitativ kunnskap om. Et problem er at ulike statistiske undersøkelser av bibelbruk har operert med ulike spørsmål- og svarformuleringer, noe som gjør det vanskelig å sammenligne endringer over tid. Det vil være en fordel at nye kvantitative undersøkelser bruker spørsmål og svar som er identiske med tidligere undersøkelser. Dette vil gjøre det mulig mer presist å undersøke endringer i bibelbruk enn det som var mulig i denne rapporten.

Nye kvantitative undersøkelser bør inneholde flere spørsmål knyttet til bibelbruk (ikke bare hvor ofte man leser, men hvordan og i hva slags sammenhenger) og flere spørsmål knyttet til holdninger til Bibelen (for eksempel hva slags plass man mener Bibelen bør ha i norsk kultur, i politikk, i undervisning og så videre). En type spørsmål som ikke har vært til stede i noen av undersøkelsene denne rapporten er basert på, er spørsmål knyttet til bibelkunnskap. Endringer i samfunnet og i skolens religionsopplæring har muligens ført til at Bibelen ikke har samme plass i folks bevissthet som tidligere. Samtidig spiller fortsatt Bibelen en viktig plass i norsk kultur, men hvor godt kjenner folk til Bibelens innhold? Er det slik at viktige fortellinger som før var allemannseie nå står i fare for å bli glemt, eller beholder de fortsatt sin relevans og utbredelse? Det er spørsmål det er mulig å svare på ved hjelp av kvantitative metoder.

Fremtidig forskning på bibelbruk bør også forske på miljøer hvor man leser mye i Bibelen, slik som en del miljøer innenfor Den norske kirke og andre kristne trossamfunn. I denne rapporten spilte TLU-undersøkelsen en viktig rolle; siden denne inneholdt et så stort antall respondenter (4001), var det mulig presist å utforske mindre gruppers forhold til Bibelen. Det vil derfor være en fordel om fremtidige undersøkelser også har et slikt omfang. Eventuelt kan man utføre egne undersøkelser av bestemte grupper, for eksempel medlemmer av frikirker, Den norske kirke eller kristne ungdomsorganisasjoner. Da kan man sende elektroniske spørreskjema per e-post, noe som gjør det mulig å skreddersy undersøkelser slik at de er tilpasset gruppen man ønsker å undersøke.

10 KONKLUSJON

Denne rapporten har undersøkt nordmenns forhold til Bibelen med utgangspunkt i foreliggende kvantitative data. Siden 1970-tallet er det foretatt en rekke datainnsamlinger knyttet til Bibelens plass i det norske samfunn, og denne rapporten har systematisert og analysert dette datamaterialet. Analysene presentert i rapporten kan ses på som svar på fem overordnede spørsmål, og vi kan nå oppsummere disse svarene.

1. Hva kjennetegner nordmenns forhold til Bibelen og hvordan har dette endret seg over tid?

I 2016 oppgir 18 prosent av nordmenn at de har lest i Bibelen minst en gang det siste året, samtidig som to av tre oppgir at de eier en bibel. Andelen som leser jevnlig i Bibelen har sunket over tid; i 1972 leste hele 35 prosent årlig i Bibelen. Det er likevel vanskelig å bestemme det nøyaktige omfanget av denne nedgangen, og ulike undersøkelser og måter å måle på gir noe ulike resultater. I materialet er det en del som tyder på at nedgangen i bibellesning er moderat og ikke like sterk som nedgangen i for eksempel medlemskap i Den norske kirke.

Det som er mer sikkert er at andelen kvinner som leser har sunket. Tidligere leste kvinner mer enn menn, men nå leser kvinner og menn like mye i Bibelen.

Den vanligste måten å møte Bibelen på er i gudstjenester eller på religiøse møter. Når folk blir spurt hvorfor de leser i Bibelen, er det vanligste svaret at de leser fordi de tror på Gud. I 2012 mente én av tre at Bibelen er Guds ord eller inspirert av Gud, noe som er en nedgang fra 1991, da en av én av to mente det samme.

2. Hvordan plasseres nordmenns bibelbruk i en internasjonal sammenheng?

Norge er det landet i Skandinavia hvor man leser mest i Bibelen og hvor Bibelen har størst betydning. I 2009 oppgir 15 prosent av nordmenn at de leser i Bibelen minst én gang i måneden, mens bare åtte prosent av danskene og seks prosent av svenskene sier det samme. Samtidig oppgir 25 prosent i Norge at Bibelen har meget stor eller ganske stor betydning for dem, sammenlignet med 20 prosent i Danmark og 19 prosent i Sverige.

I en internasjonal sammenheng er Norge i en mellomposisjon tallmessig når det gjelder hvor mange som mener at Bibelen er en bok som er inspirert av Gud eller Guds ord. Det har vært en nedgang i Norge i andelen som mener dette, og dette reflekterer en generell nedgangstendens i hele Vest-Europa.

3. Hvilke grupper er det i Norge som leser og ikke leser i Bibelen?

I Norge leser eldre mennesker mer i Bibelen enn yngre, og de som leser mest er de som er over 65 år; men hvis vi tar hensyn til kjønn, oppdager vi at unge menn (under 25 år) også leser mye.

Det er en svak tendens til at de som bor på mindre steder leser mer i Bibelen, men viktigere er hvor i landet man bor. Bibelen står fortsatt sterkt i bibelbeltet: De fylkene man leser mest i er Rogaland, Aust-Agder og Vest-Agder. De stedene man leser minst i Bibelen er Nordland, Nord-Trøndelag,

Hedmark og Oslo. Når det gjelder kristen tro og praksis, er det i Norge store regionale forskjeller (Botvar, Repstad og Agedal 2010); denne rapporten viser at dette også gjelder bibellesning.

Andelen som leser i Bibelen øker med utdanningsnivå, og de som leser mest er de med høyest utdanning. En årsak til dette kan være at andelen som "bekjennende kristne" også øker i takt med høyere utdanning.

4. Hva slags sammenheng er det mellom bibelbruk og religiøse forestillinger?

De som regner seg som bekjennende kristne leser klart mest i Bibelen. I denne gruppen leser hele 60,4 prosent ukentlig i Bibelen. Selv om bare 13,9 prosent av befolkningen regner seg som bekjennende kristne, står denne gruppen for tre fjerdedeler av all bibellesning i Norge.

Når vi skal forstå hvilke kristne som leser i Bibelen kan det være hensiktsmessig å skille mellom forskjellsreligion og humanitetsreligion. De gruppene som i gjennomsnitt leser mest i Bibelen er de som mener det er sannhet i bare én religion, som er sikker på sin Gudstro, som tror på frelse og fortapelse og som har et bokstavtro bibelsyn. Man kan argumentere for at disse synspunktene kan plasseres i kategorien forskjellsreligion. Det er også slik at som har begynt å tro på Gud leser noe mer i Bibelen enn de som alltid har trodd.

5. Hva slags sammenheng er det mellom bibelbruk og tilknytning til religiøse trossamfunn?

Medlemmer av Pinsebevegelsen og andre kristne trossamfunn (utenom Den norske kirke og Den katolske kirke) leser klart mest i Bibelen. Dette er små miljøer med mye bibellesning. Hele 86 prosent av pinsevenner sier at de leser ukentlig i Bibelen. Dette tyder på at aktiv bibellesning spiller en spesielt viktig rolle i frikirkelige miljøer.

Sammenlignet med dette, leser medlemmer av Den norske kirke betraktelig mindre. I gjennomsnitt leser ti prosent av disse ukentlig i Bibelen, men siden tre av fire nordmenn er medlem av Den norske kirke, utgjør disse likevel en relativt stor gruppe av befolkningene. Blant alle nordmennene som leser jevnlig i Bibelen, er 65 prosent medlemmer av Den norske kirke.

Det er en interessant sammenheng mellom bibellesning og hva slags forhold man har til det trossamfunnet man er medlem av. De som leser mye i Bibelen føler også en sterkere tilhørighet til sitt trossamfunn, enten dette er Den norske kirke eller et annet kristent trossamfunn. Det er også en meget sterk positiv sammenheng mellom bibellesning og deltagelse på gudstjenester og religiøse møter.

Rapporten gir kunnskap om Bibelens plass i Norge. Den viser også hvilke områder vi fortsatt vet lite om. I kapittel 9 foreslås ulike forskningsstrategier som kan brukes for å kartlegge disse områdene. Det er mye vi ikke vet om hvordan Bibelen brukes, forstås og refereres til i norsk kultur, media og offentlighet. Ved hjelp av kvalitative metoder vil det være mulig å utforske dette. Det vil også være interessant å forstå bedre hva slags rolle Bibelen har i kristne ungdomsmiljøer og ungdomsorganisasjoner. Kvalitative undersøkelser vil også kunne legge grunnlaget for videre kvantitative undersøkelser. Nye kvantitative undersøkelser kan muliggjøre detaljerte analyser av bibelbruk, bibelholdninger og bibelkunnskap i befolkningen. Dessuten vil de kunne brukes til presist å undersøke endringer i bibelbruk over tid. Rapporten viser at mange i Norge fortsatt leser Bibelen,

også unge mennesker, samtidig som vi ser sekulariseringstendenser i det norske samfunnet. Det å studere Bibelens plass i Norge gir oss kunnskap om hva slags rolle bøkene bok fortsetter å spille i et moderne, multikulturelt Norge.

11 LITTERATURLISTE

- Aagedal, Olaf. 2003. *Bedehusfolket: Ein studie av bedehuskultur i tre bygder på 1980- og 1990-tallet. KIFO perspektiv nr. 12*. Trondheim: Tapir Akademisk forlag.
- Ammerman, Nancy T. 2006. *Everyday Religion: Observing Modern Religious Lives*. New York: Oxford University Press.
- Botvar, Pål Ketil. 2010. "Endringer i nordmenns religiøse liv." I *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 11–24. Oslo: Universitetsforlaget.
- Botvar, Pål Ketil og Ann Kristin Gresaker. 2015. "Vi hjelper dem å ta egne, gode valg": *Kristent ungdomsarbeid på rus- og seksualitetsfeltet. KIFO Rapport 2015: 4*. Oslo: KIFO.
- Botvar, Pål Ketil, Pål Repstad og Olaf Aagedal. 2010. "Regionaliseringen av norsk religiøsitet." I *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 44–59. Oslo: Universitetsforlaget.
- Botvar, Pål Ketil og Jan-Olav Henriksen. 2010. "Mot en alternativreligiøs revolusjon." I *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 60–80. Oslo: Universitetsforlaget.
- Frye, Northrop. 1983. *The Great Code: The Bible and Literature*. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich.
- Furseth, Inger. 2015. "Et religiøst landskap i endring 1988–2013." I *Religionens tilbakekomst i offentligheten? Religion, politikk, medier, stat og sivilsamfunn i Norge siden 1980-tallet*, redigert av Inger Furseth, 21–37. Oslo: Universitetsforlaget.
- Giddens, Anthony. 1991. *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Gustafsson, Göran og Thorleif Pettersson. 2000. *Folkkyrkor och religiös pluralism: Den nordiska religiösa modellen*. Stockholm: Verbum Förlag.
- Hall, David. 1997. *Lived Religion in America: Toward a History of Practice*. Princeton: Princeton University Press.
- Høeg, Ida Marie og Ann Kristin Gresaker. 2015. *Når det rokkes ved tradisjon og tilhørighet. Nedgang i oppslutning om dåp i Oslo bispedømme. KIFO Rapport 2015: 2*. Oslo: KIFO.
- Kullerud, Dag. 2016. *Bibelen: boken som formet vår kultur*. Oslo: Verbum forlag.
- Rafoss, Tore Witsø. 2016. *Et religiøst landskap i endring: Oppslutning om dåp på Østre Romerike. KIFO Rapport 2016: 2*. Oslo: KIFO.
- Schmidt, Ulla. 2010. "Norge: et religiøst pluralistisk samfunn?" I *Religion i dagens Norge. Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 25–43. Oslo: Universitetsforlaget.

12 APPENDIKS. DETALJERTE OPPLYSNINGER OM BIBELLESNING 1972–2016

Tabell 1. Bibellesning 1972

	Mann	Kvinne	Total
Ja	29,7	40,4	35,1
Nei	70,3	59,6	64,9
Totalt	100	100	100

Kilde: Gallup 1972, N = 1630, prosent svar på spørsmålet: "Har De lest noe i Bibelen i løpet av de siste 12 måneder?"

Tabell 2. Bibellesning 1987

	Menn	Kvinner	Total
Hver dag, eller nesten	3,7	7,0	5,5
Minst én gang per uke	4,6	8,6	6,8
Minst én gang i måneden	2,8	4,9	3,9
Sjeldnere enn én gang i måneden	17,6	17,0	17,3
Vet ikke hvor ofte	6,5	9,2	7,9
Ubesvart	64,7	53,4	58,6
Total	100,0	100,0	100,0

Kilde: Gallup 1987, N = 694, prosent, svar på spørsmålet: "Hvor ofte leser du i Bibelen?"

Tabell 3. Bibellesning 1989

	Menn	Kvinner	Total
Hver dag/nesten hver dag	5,8	9,9	7,9
Minst én gang i uken	2,9	6,3	4,6
Minst én gang i måneden	2,9	4,6	3,8
Sjeldnere	12,0	14,6	13,3
Har ikke lest	74,8	63,6	69,2
Ikke sikker	1,6	1,0	1,3
Total	100,0	100,0	100,0

Kilde: Opinionen 1989, N = 611, prosent, svar på spørsmålet: "Har du lest i Bibelen siste år og i tilfellet hvor ofte?"

Tabell 4. Bibellesning 2009

	Menn	Kvinner	Total
Hver dag	4	5	5
En gang i uken	5	7	6
En gang i måneden	4	4	4
Noen ganger i året	10	11	10
Sjeldnere	24	23	24
Aldri	53	50	51
Vet ikke	0	0	0
Totalt	100	100	100

Kilde: Bibelbarometer 2009, N = 1000, prosent, svar på spørsmålet: "Hvor ofte leser du i Bibelen?"

Tabell 5. Bibellesning 2012

	Mann	Kvinne	Total
Ikke i det hele tatt	88,5	88,7	88,6
Opptil 30 minutter	6,9	7,0	7,0
30 min.–1 time	2,3	1,7	2,0
1–2 timer	1,6	1,5	1,5
2–4 timer	0,4	0,6	0,5
Mer enn 4 timer	0,4	0,6	0,5
Total	100	100	100

Kilde: TLU 2012, N = 4001, prosent, svar på spørsmålet: "Cirka hvor mye tid bruker du i gjennomsnitt i løpet av en uke på følgende aktiviteter: Lesning i Bibelen, Koranen eller annen hellig skrift?"

Tabell 6. Bibellesning 2014

	Mann	Kvinne	Total
Nei	70,1	68,2	69,1
Ja, det har skjedd	18,7	22,9	20,8
Ja, rett som det er	4,4	3,0	3,7
Ja, daglig	3,8	2,2	3,0
Usikker	3,1	3,7	3,4
Total	100	100	100

Kilde: Infact 2014, N = 1017, prosent, svar på spørsmålet: "Har du lest Bibelen det siste året?"

Tabell 7. Bibellesning 2016

	Mann	Kvinne	Totalt
Daglig/nesten daglig (5–7 ganger pr. uke)	3,5	2,3	2,9
1–4 ganger pr. uke	1,5	1,1	1,3
1–3 ganger pr. uke	1,7	2,1	1,9
Sjeldnere enn 1 gang pr. måned	11,9	11,5	11,7
Ikke lest siste året	36,7	28,7	32,7
Leser aldri	44,2	53,8	48,9
Vet ikke	0,6	0,6	0,6
Total	100,0	100,0	100,0

Kilde: Gallup 2016, N = 1070, prosent, svar på spørsmålet: "Har du lest/brukt Bibelen i løpet av det siste året, og til tilfelle hvor ofte?"

Rapporten er en studie av nordmenns bibelbruk. Med utgangspunkt i foreliggende data tegnes et bilde av hvem som leser og hvem som ikke leser i Bibelen i Norge. Analysene kartlegger også hvordan nordmenns bibelbruk har endret seg over tid, hvordan denne bibelbruken kan plasseres i en internasjonal sammenheng, og hvordan bibellesning henger sammen med religiøse forestillinger og tilknytning til trossamfunn. Rapporten bidrar med ny kunnskap om Bibelens plass i det norske samfunn; og den foreslår forskningsstrategier for å utforske de områdene hvor vi trenger mer kunnskap.

KIFO Rapport 2017: 1

Rapporten er utgitt av:

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
Pb. 45 Vinderen, 0319 Oslo

www.kifo.no
kifo@kifo.no

© KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, 2017
ISBN 978-82-92972-44-1
ISSN 0807-7517